

1.01 Izvirni znanstveni članek

UDK 316.344.5:316.323.5(497.4)"1631"

Prejeto: 28. 5. 2019

Vanja Kočever

dr., asistent z doktoratom, ZRC SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa, Novi trg 2, SI-1000 Ljubljana
E-pošta: vkocevar@zrc-sazu.si

Dedna poklonitev vojvodine Kranjske kralju Ferdinandu III. leta 1631

IZVLEČEK

Dedna poklonitev je bila obred inauguracije novega deželnega kneza in eno osrednjih dejanj v življenju zgodnje-novoveške dežele kot politične entitete. Ferdinandu III., bodočemu cesarju ter tedanjemu ogrskemu in češkemu kralju, so se notranjeavstrijske dežele poklonile spomladi 1631. Poklonitev je v njegovem imenu sprejel komisar Janez Ulrik vojvoda Krumlovski in knez Eggenberg. Kranjska dedna poklonitev je sicer potekala v senci obiska španske infantinje Marije Ane ter prevzema visokih dvornih dolgov s strani kranjskih stanov, vendar je kljub temu prinesla pomembno novost v razvoj odnosov med stanovi in vladarjem, saj se je z njo uveljavila navada, da je deželni knez stanovom naročil, naj se poklonijo njegovemu nasledniku, s čimer je slednjemu olajšal prevzem oblasti po svoji smrti.

KLJUČNE BESEDE

Dedna poklonitev, Kranjska, Ljubljana, Ferdinand III., Janez Ulrik Eggenberg, deželni privilegiji

ABSTRACT

HEREDITARY HOMAGE OF THE DUCHY OF CARNIOLA TO KING FERDINAND III IN 1631

Hereditary homage was a ritual of inaugurating the new provincial prince and one of the central acts in the life of the early modern territory as a political entity. The Inner Austrian territories paid their homage to Ferdinand III, the future emperor and the then King of Hungary and Bohemia in the spring of 1631. The homage was received on Ferdinand's behalf by the commissioner Hans Ulrich, Duke of Krumlov (Krumau) and Prince Eggenberg. Although eclipsed by the visit of the infanta Maria Anna of Spain and the estates' assumption of high imperial debt, the Carniolan hereditary homage brought about an important novelty in the development of the relations between the estates and the sovereign, as it thenceforth became customary for the estates to pay homage to his successor, which facilitated the transition of power following his death.

KEY WORDS

Hereditary homage, Carniola, Ljubljana, Ferdinand III, Hans Ulrich von Eggenberg, provincial privileges

Uvod

Ferdinand III. je v strokovni literaturi dolgo veljal za »pozabljenega« ali »neznane« cesarja,¹ zgodovinarji pa ga je pogosto predstavljalo v senci njegovega očeta Ferdinanda II. Podobno kot deželni knez so bile dolgo prezrte tudi dedne poklonitve notranjeavstrijskih dežel, ki jih je po komisarju Janezu Ulriku vojvodi Krumlovškemu in knezu Eggenbergu² sprejel v prvi polovici leta 1631 in so v strokovni literaturi kvečjemu bežno omenjene. Poklonitve Ferdinandu III., ki so potekale v burnih časih tridesetletne vojne, so sicer že pri sodobnikih zasenčili drugi dogodki, vendar te kljub navidezni neodmevnosti za politični razvoj dežel in nastajajoče habsburške monarhije še zdaleč niso bile nepomembne.

Z dednimi poklonitvami leta 1631 se je namreč uveljavil nov deželnoknežji pristop k poklonitvam. Avstrijski zgodovinar Arno Strohmeyer opozarja, da so poklonitve v desetletjih po letu 1620 po navadi potekale še v času življenja starega vladarja, s čimer je deželni knez poskrbel za izbiro svojega naslednika. Poleg tega, nadaljuje Strohmeyer, je lahko vladar pri poklonitvenih pogajanjih na svojo stran tehtnice postavil svojo celotno politično težo in se tako izognil »medvladju« po svoji smrti. Čas med smrtjo starega deželnega kneza in poklonitvijo novemu je bil po izkušnjah iz časov tako imenovanega »stanovsko-monarhičnega dualizma«³ običajno vrhunec stanovske-

Anonimni avtor, Cesar Ferdinand III.
(Narodni muzej Slovenije, Grafični kabinet,
inv. št. G-599, foto: Tomaž Lauko).

ga odpora.⁴ Ferdinand III. je tako notranjeavstrijske dedne poklonitve sprejel šest let pred smrtjo svojega očeta.⁵ To prakso so Habsburžani v notranjeavstrijskih deželah opustili v drugi polovici 17. stoletja, ko je bila oblast dovolj trdno v njihovih rokah, da so stanovne lahko pustili čakati in dedne poklonitve sprejemali leta po dejanskem nastopu vlade.⁶

¹ Ferdinand III. se je rodil 13. julija 1608 v Gradcu kot četrti otrok nadvojvode Ferdinanda (III.)/II. Notranjeavstrijskega in Marije Ane Bavarske. Ker sta njegova starejša brata umrla že v otroštvu, mu je pripadlo nasledstvo po očetu. Kot njegovega očeta so tudi Ferdinanda III. vzgajali jezuiti, ki pa nanj niso imeli tako močnega vpliva. Še ne osemnajstleten je bil Ferdinand III. izvoljen za ogrskega kralja in 8. decembra 1625 kronan v Sopronu. 26. novembra 1627 je bil v Pragi okronan še za češkega kralja. Notranjeavstrijske dedne poklonitve je po komisarju knezu Eggenbergu opravil leta 1631. Za rimsko-nemškega kralja je bil naposled izvoljen v starosti 28 let, 22. decembra 1636 v Regensburgu, kjer je bil 30. decembra 1636 tudi kronan (Hengerer, *Kaiser Ferdinand III.*, str. 122–123). Po smrti svojega očeta Ferdinanda II. 15. februarja 1637 pa je dejansko postal cesar (*Die Kaiser*, str. 552–553; Hengerer, *Kaiser Ferdinand III.*, str. 122–123). Nekdaj »neznani« Habsburžan se je v zadnjem času vrnil iz pozabe ter z dvema novima življenjepisoma samozavestno zakorakal v fokus zgodovinarstva. Prvega je leta 2008 prispeval Lothar Höbelt in nosi naslov *Ferdinand III. (1608–1657) Friedenkaiser wider Willen*, drugega pa je leta 2010 pod naslovom *Kaiser Ferdinand III. (1608–1657): Eine Biographie* objavil Mark Hengerer.

² O Janezu Ulriku vojvodi Krumlovškemu in knezu Eggenbergu glej: Komić Marn, *Kratka zgodovina rodbine Eggenberg*, str. 13–17.

³ Termin »stanovsko-monarhični dualizem« ni neproblematičen. V razpravi se držimo koncepta Sergija Vilfana, ki rabi termina ni nasprotoval ob upoštevanju dejstva, da ni šlo za dejansko sovladarstvo stanov ali delitev suverenosti z deželnim knezom, temveč le za njihovo razmeroma veliko politično moč. V povzetku svoje razprave iz leta 1989 je zapisal: »... ebenso ist Ausdruck Dualismus mit grösster Vorsicht zu gebrauchen, denn es handelt sich um keine Teilung der Landeshoheit oder der Regierungsgewalt zwischen Landesfürst und Ständen, auch

um keine Mitregierung; von einem Gesetzgebungsrecht der Stände ist keine Rede; die Landstände sind nicht Repräsentanten des ganzen Landes, da sie keine Ingerenz auf das Kammervermögen (mit zahlreichen Untertanen!) haben; die Kärntner Herzogseinzettung hat nichts mit den Landständen zu tun; das ius resistendi ist in seiner reinen Form nicht vorhanden, und vieles ähnliches mehr« (Vilfan, *Pravni značaj deželnih stanov*, str. 219).

⁴ Strohmeyer, *Svoboda politike*, str. 166.

⁵ Karel II. je leta 1564 dedne poklonitve notranjeavstrijskih dežel prejel, ko je bil njegov oče, cesar Ferdinand I., še živ, vendar je tudi dejansko oblast prevzel po očetovi smrti še isto leto.

⁶ Leopold I. je dedne poklonitve notranjeavstrijskih dednih dežel sprejel leta 1660, to je tri leta po nastopu vlade in šest

Janez Ulrik knez Eggenberg (*Annales Ferdinandeae von Franz Christoph Khevenhüller, Band 2, 1721–1726* (Wikimedia Commons)).⁷

Dedno poklonitev »neznane« Habsburžanu sta leta 1631 precej zasenčila druga dva dogodka. Prvi je bil potovanje španske infantinje⁸ ter neveste

kralja in cesarjeviča⁹ Ferdinanda III. Marije Ane, ki se je v mrzlih februarjskih dneh v naših krajih mudila med potjo na Dunaj. Poroka med avstrijskimi in španskimi Habsburžani je tudi pomembno vplivala na oblikovanje zavezništva na pragu nove – švedske – epizode tridesetletne vojne. Z maratonskim spopadom, ki se je tačas bil na Nemškem, je povezan tudi drugi pomemben dogodek, in sicer prevzem dvornih in vojnih dolgov, ki so ga leta 1631 odobrili deželni zbori notranjeavstrijskih dednih dežel. Prevzem 800.000 goldinarjev dolga, kolikor je znašal kranjski delež, je znatno obremenil deželne finance in imel dolgoročne posledice na poslovanje deželnega zbora, dinastiji pa je po drugi strani omogočil, da je zajela sapo pred težavnim spopadom s švedskim kraljem Gustavom II. Adolfom.¹⁰

Viri

Kranjska dedna poklonitev leta 1631 ostaja zaradi pomanjkanja virov zavita v tančico skrivnosti, saj na podlagi trenutno znanega in dostopnega gradiva niti datuma poklonitve ne moremo določiti s popolno gotovostjo. Valvasor je prihod španske infantinje, ki je v kranjsko prestolnico po Ljubljani priplula 5. februarja, opisal z besedami, da je visoka gostja prišla: »... zvečer in s svojim, mesecu enakim bliščem nadomestila odsotnost sonca«. ¹¹ K navedbi kranjskega polihistorja lahko dodamo, da je poleg sonca blišč visoke španske gostje nadomestil tudi dedno poklonitev, ki je to potekala približno pet mesecev pozneje, saj ta po zastopanosti v virih izzveni kot drobna opomba.¹²

Od primarnih virov so nam na voljo štirje. V Zbirki normalij Arhiva Republike Slovenije se je ohranil patent Ferdinanda II., s katerim je cesar svojega najstarejšega sina imenoval za naslednika in dediča Kranjske ter stanovom naročal, naj opravijo dedno poklonitev. V Zbirki listin naletimo na pooblastilo Ferdinanda III. za komisarja Janeza Ulrika kneza Eggenberga, ki je v njegovem imenu sprejel dedne poklonitve vseh notranjeavstrijskih dežel.¹³ V zbirki gradiva, povezanega z dednimi poklonitvami, v fondu Deželni stanovi za Kranjsko pa najdemo krajša dokumenta, ki se nanašata na naš predmet raziskave. Prvi je potrdilo komisarja kneza Eggenberga, s kate-

let po tem, ko je bil po smrti starejšega brata Ferdinanda IV. določen za naslednika. Jožef I. je sploh prekinil z dednimi poklonitvami v notranjeavstrijskih deželah, čeprav bi na to lahko vplivala tudi španska nasledstvena vojna. Karel VI. je notranjeavstrijske poklonitve sprejel sedemnajst let po nastopu vladavine. Mariji Tereziji pa so se zdele notranjeavstrijske dedne poklonitve nepotrebne, saj so zanjo predstavljale zgolj dedne dežele (Fräss-Ehrfeld, *Geschichte Kärntens*, str. 582; Nared, *Kranjski deželni privilegiji*, str. 61; Gmoser, *Die steirischen*, str. 279).

⁷ Hans Ulrich von Eggenberg (1568–1634), 1722, Band 2 der *Annales Ferdinandeae von Franz Christoph Khevenhüller*, ersch. 1721–1726. Wikimedia Commons. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hans_Ulrich_von_Eggenberg.jpg (29. 5. 2019). Glej: Komić Marn, *Kratka zgodovina rodbine Eggenberg*, str. 12.

⁸ Pomen: infantinja – v Španiji in na Portugalskem nekdanja kraljeva hči (Fran. <http://www.fran.si/iskanje?View=1&Query=infantinja> (2. 6. 2016)).

⁹ Pomen: cesárjevič – cesarjev sin (Fran. <http://www.fran.si/iskanje?View=1&Query=cesarjevi%C4%8D> (27. 6. 2016)).

¹⁰ Vilfan, *Pravna zgodovina*, str. 318; Vilfan, *Struktura stanov*, str. 180; Košir, *Stanovska uprava*, str. 96–102; Kočevar, *Vojvodina Kranjska*, str. 426–428, 489–528, 618–622.

¹¹ Prosti prevod po: »... am Abend / und erstattete / gleich dem Mond / mit ihrem Glantz / das Abwesen der Sonnen« (Valvasor, *Die Ehre*, XV, str. 591).

¹² O potovanju španske infantinje Marije Ane glej: Tschakner, *Eine winterliche Reise*, str. 269–282; Kočevar, *Vojvodina Kranjska*, str. 388–398.

¹³ ARS, SI AS 1063, št. 2260 (1631, marec 19., Dunaj).

rim je deželni stanovom potrdil, da je bil pravni akt poklonitve izveden, in jim obljubil, da bo vladar Ferdinand III. ratificiral prisego, ki jo je podal v njegovem imenu, in potrdil kranjske deželne privilegije.¹⁴ Poleg tega je ohranjen še krajši prepis besedila pri poklonitvi podanih dednih priseg.¹⁵ Tretji primarni vir je stanovski registraturni protokol št. 15, v katerem lahko že od avgusta 1630 dalje spremljamo vpise korespondence, ki se je nanašala na bližajoči se obisk španske infantinje, medtem ko se dedna poklonitev v njem prvič omenja šele aprila 1631.¹⁶

Ostali potencialni primarni viri o dedni poklonitvi molčijo. Protokole zasedanj kranjskega deželnega zbora in odbora najdemo pomešane v protokolu številka 15 (1622–1633);¹⁷ na tej osnovi lahko spomladi in poleti 1631 identificiramo trinajst zasedanj obeh glavnih stanovskih organov (zbora in odbora), in sicer so zasedanja vpisana pod naslednjimi datumi: 30. maj, 31. maj, 5. junij, 7. junij (dve zasedanji), 10. junij, 11. junij, 14. junij, 25. junij, 3. julij, 9. julij, 10. julij in 18. julij. Vendar je verjetno vsaj folij 555 (555r in 555v), čeprav pravilno oštevilčen, napačno vezan v protokol, saj je vstavljen k deželnozborski seji z dne 18. julija, besedilo, ki ga vsebuje, pa govori o pismu nadvojvode Leopolda, v katerem od Kranjcev želi sto oklepnih konj in pet vozov za spremstvo španske infantinje.¹⁸ Ta dopis je v registraturnem protokolu številka 15 zabeležen že decembra 1630.¹⁹ Verjetno se je več zapisnikov z deželnih zborov izgubilo in so bili nato nekritično vezani v protokole. Zapisnike s sej odbora poverjenikov za leto 1631 pa najdemo razsejane v deželnozborskem protokolu številka 16, vendar tudi ti niso kronološko urejeni.²⁰ V obravnavah deželnega zbora za to leto prav tako ni mogoče najti z dedno poklonitvijo povezanih dokumentov. Na splošno slabo ohranjenost gradiva za to leto v

svojih regestih opozarja tudi Perizhoffer: »*Im übrigen ist diese landtagshandlung sehr manghaft.*«²¹

Tudi v fondu Vicedomski urad za Kranjsko, ki sicer hrani gradivo za nekatere dedne poklonitve, o tozadevnem dogajanju na Kranjskem leta 1631 ni mogoče najti ničesar. Heilov repertorij k fondu sicer vsebuje podatke o potrditvi privilegijev po smrti cesarja Ferdinanda II.,²² vendar gradiva v navedenem fasciklu ni, tam najdemo le dokument, s katerim je nadvojvoda Ferdinand (III.)/II. 16. marca 1611 Jakobu Filipu pl. Raunachu potrdil taborsko pomirje za Šilentabor.²³ Gradiva o poklonitvi Ferdinandu III. ni niti v fondu Gospostvo Dol.²⁴ Zapisniki ljubljanskega mestnega sveta v Zgodovinskem arhivu Ljubljana za leto 1631 na žalost niso ohranjeni.²⁵ Prav tako za zdaj še nismo odkrili poročil o poklonitvi na Kranjskem v Štajerskem deželnem arhivu v Gradcu oziroma v Hišnem, dvornem in državnem arhivu na Dunaju.

V fondu Zbirka listin Arhiva Republike Slovenije je ohranjenih nekaj listin, s katerimi je Ferdinand III. potrdil privilegije nekaterih mest in trgov na Kranjskem ter kosezov v Zagorju,²⁶ zamen pa iščemo njegovo potrditev kranjskih deželnih ročinov.²⁷ Dedna poklonitev tudi ni vključena v tisk kranjskih deželnih ročinov *Landts Handtvesst Deß Loblichen Herzogthumbs Crain* iz leta 1687, ki se hrani v Zbirki rokopisov.²⁸

O poklonitvi leta 1631 nekaj izvemo iz sekundarnih virov, vendar tudi njihova bera ni izdatna, poleg tega si nekatere navedbe v njih nasprotujejo. Kot prvi tovrstni vir se nam ponujajo *Letopisi vojvodine Kranjske (Jahr Schrifften des Herzogthumbs Crain)* Ludvika Schönlebna (Štarejšega) iz leta 1660, ki navajajo, da je dedna poklonitev potekala 4. junija 1631.²⁹ Sledi

¹⁴ ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 86 (fasc. 51), Revers ihrer fürst[lichen] gn[aden] von Eggenperg, als landtsfürst[lichen] erbhuldigungs commissarii in Crain etc etc respectu der gelaisten erbpfflicht, 1631, junij 4., Ljubljana.

¹⁵ ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 86 (fasc. 51). Erbhuldigungs aydpfflicht (s. d.).

¹⁶ ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 861, Registraturs Protocol 15 (1630–1645).

¹⁷ ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 889, Landtags Protocol N° 15 (1622–1633), fol. 532r–556r.

¹⁸ V protokolu piše: »*Ihr gnaden herr landtsverwalter proponiern, das ihr fürst[liche] d[urch]laucht herr, herr Leopoldt erzherzog zu Österreich etc. gebrn sehen wolten, damit die khönigliche brauth mit 100 gültperden und ingleichen 5 wagen, darunter drey mit 6 und zween mit 4 rossen sein sollen begleitet wurde. Begern die resolution, wie die bestellung anzustellen*« (ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 889, Landtags Protocol N° 15 (1622–1633), fol. 555r).

¹⁹ Prim. »*Dezember 1630. Herr Friedrich von Lanthery offerirt zur ankunfft der khönigl. brauth zehen roßß, guetten wippabers und andere sorten wein, damit seinen schuldigen alten ordinari steuer rest an zulainen*« (ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 861, Registraturs protocoll N° 15, pag. 33r).

²⁰ ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 890, Verordneten sessions Protocol N° 16 (1629 biš 1633 inclusive), fol. 39r–98r.

²¹ ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 837, Perizhoffer: *Regesten der Landtagsabhandlungen*, 1631.

²² Povzeto po izvirniku: »*Confirmatio privilegiorum post mortem imperatoris Ferdinandi II.*« (ARS, SI AS 1, Heilov repertorij, fol. 164).

²³ Potrditev taborskega pomirja (*täber bewilligter purgkhfried*), ki ga je predniku Jakoba Filipa pl. Raunacha Bernardinu pl. Raunachu leta 1512 podelil cesar Maksimilijan I. za Šilentabor na Krasu v vojvodini Kranjski (ARS, SI AS 1, šk. 253 (fasc. I/132), Lit. P., Privilegia, V–18, 1611, marec 16., Gradec).

²⁴ ARS, SI AS 730, Gospostvo Dol.

²⁵ ZAL, LJU 0488, Mesto Ljubljana, rokopisne knjige, Zapisniki mestnega sveta, stara serija (Cod. I).

²⁶ Glej: ARS, SI AS 1063, št. 2260, 1637, november 23., Dunaj; št. 2365 (1642, junij 1., Dunaj); št. 2369 (1642, september 21., Dunaj); Klun, *Diplomatarium Carnolicum*, št. 106, Kaiser Ferdinand III. bestätigt zu Wien am 23. November 1637 die Rechte, Freiheiten und Privilegien der Stadt Laibach, str. 76–77.

²⁷ Glej: Nared, Kranjski deželni privilegiji, str. 60–61.

²⁸ ARS, SI AS 1073, I/7r, Landts=Handtvesst Deß Loblichen Herzogthumbs Crain [...]. Laybach, 1687.

²⁹ ZAL, LJU 346, Rokopisni elaborati 26, Schönleben – Dolničarjeva kronika, fol. 262–263. V Zgodovinskem arhivu Ljubljana je na voljo transkripcija Schönlebnovega rokopisa, ki jo je prispeval Božo Otorepec. Izvirnik hrani Avstrijska nacio-

beležka v *Kroniki mesta Krško*, ki je bila leta 1860 objavljena v *Mittheilungen des historischen Vereins für Krain*.³⁰ Povzetek v slovenščini je leta 1899 za *Izvestja muzejskega društva za Kranjsko* prispeval Anton Koblar.³¹ *Krška kronika* poroča, da je dedna poklonitev potekala 2. junija 1631, in je edini vir, ki prinaša skope informacije o ceremonialnem poteku poklonitve.

Tretji sekundarni vir je *Historia annua* – letopis ljubljanskega kolegija Družbe Jezusove, vendar tudi tam izvemo le, da se je knez Eggenberg med obiskom Ljubljane ustavil pri jezuitih, tudi njih je namreč bolj kot poklonitev, ki je pravzaprav niti ne omenijo, zanimal obisk španske infantinje, ki je potovala skozi Ljubljano. Dedna poklonitev se nato ne omenja ne v Perizhofferjevih registih deželnozborskih obravnav ne v *Carnioliae pragmaticae*. Podatke o njej zamenjamo tudi v edicijah objavljenih virov.³²

Glede na stanje virov nas dejstvo, da je poklonitev tudi v zgodovinoisju le bežno omenjena, sploh ne preseneča. Vendar se ob pretresu literature odpre novo vprašanje, namreč datum poklonitve. Valvasorjeva *Slava vojvodine Kranjske* v X. knjigi ob opisovanju švedskih zmag na Saškem jeseni 1631 kratko omeni še dedno poklonitev Ferdinandu III., rekoč: »Nekaj mesecev poprej si je kralj Ogrske in Češke Ferdinand III., njegovega cesarskega veličanstva Ferdinand II. gospod sin, dal po gospodu Janezu Ulriku knezu Eggenbergu od hvalevrednih deželnih stanov Kranjske 4. julija 1631 sprejeti poklonitev.«³³

V opombi *Slava* kot vir navaja: »MScr. Prov.«,³⁴ s čimer je najbrž mišljen arhiv kranjskih deželnih stanov.³⁵ Na podlagi te opombe sta možna dva sklepa. Po prvem bi lahko Valvasor videl celotno gradivo. Če ta domneva drži, v drugi polovici 17. stoletja to še ni bilo izgubljeno in se je izgubilo nekje na prelomu iz 17. v 18. stoletje, saj je na začetku 18. stoletja registrator Perizhoffer pl. Perizhoff v svojih registih deželnozborskih obravnav tožil, kot smo videli že zgoraj, da je gradivo za deželni zbor leta 1631 slabo ohranjeno. Druga možnost je, da je Valvasor videl le

Eggenbergov *Reverz* (datiran s 4. junijem),³⁶ nato pa bi lahko prišlo do pomote pri zapisu meseca, tako da se je junij pomotoma spremenil v julij. V tem primeru je bilo gradivo pomanjkljivo ohranjeno že v drugi polovici 17. stoletja, ko je bil na delu kranjski polihistor. Potemtakem bi veljalo razlog za slabo ohranjenost arhivskega gradiva pripisati zmedi, ki je v stanovskih uradih za nekaj časa zavladala po odhodu protestantskega plemstva v letih 1628 in 1629.³⁷ Matevž Košir namreč izrecno opozarja na zmedo, ki je nastala v uradu glavnega prejelnika, potem ko je protestant Janez Jakob pl. Apfalter zapustil deželo. Red naj bi začeli ponovno vzpostavljati ravno leta 1631.³⁸

Valvasorjevo navedbo datuma poklonitve je v *Geschichte Krains* povzel tudi Dimitz, ki navaja, da je poklonitev potekala 4. julija 1631, čeprav se v opombi sklicuje tudi na članek iz leta 1860, kjer je kot datum naveden 2. junij.³⁹

Vladislav Fabjančič dedne poklonitve leta 1631 sploh ne omenja, navaja pa obisk španske infantinje Marije, hčere španskega kralja Filipa III., ter povzema, da je Kranjska za njeno doto v skupnem seštevku prispevala 17.000 goldinarjev, za spremstvo pa 100 konj, od katerih jih je Ljubljana dala dvajset.⁴⁰

Pri raziskovanju kranjske dedne poklonitve leta 1631 naletimo na zanimiv paradoks, in sicer da je štajerska dedna poklonitev, ki je v Gradcu potekala 7. aprila, z viri v fondu Deželni stanovi za Kranjsko bolj pokrita kot kranjska. V omenjenem fondu Arhiva Republike Slovenije sta namreč shranjeni kar dve poročili o štajerski poklonitvi Ferdinandu III.⁴¹ Pri omenjenih virih gre verjetno za nekakšno »uradno« poročilo o dedni poklonitvi na Štajerskem, s katerim

nalna biblioteka (ÖNB, Cod. 15400 Han., Die Geschichte der Stadt Laibach). O Schönlebnovih *Letopisih* glej: Mlinar, Zgodovinoisje kot izraz samozavedanja, str. 446–447; Deželak Trojar, *Janez Ludvik Schönleben*, str. 99.

³⁰ Beležko je objavil anonimni avtor, morda urednik revije August Dimitz. Glej: [Dimitz], *Annalen*, str. 84.

³¹ Koblar, *Iz kronike krškega mesta*, str. 22.

³² V edicijah virov, ki jih naštevamo, virov o dedni poklonitvi Kranjske Ferdinandu III. leta 1631 ni: Radics, *Beiträge zur Reformations-Geschichte Krains*; Hitzinger, *Beiträge zur Geschichte der Reformation in Crain*; Dimitz, *Urkunden zur Geschichte der Reformation in Krain*; Klun, *Diplomatarium Carniolicum*; Loserth, *Akten und Korrespondenzen*, Teil 2.

³³ Prosti prevod po: »Ein paar Monaten aber zuvor / ließ Ferdinandus III. Ihrer Keyserl. Maj. Ferdinandi II. Herr Sohn / König in Ungarn und Böhmen / von der löblichen Landschafft in Crain / durch den Fürsten zu Eggenberg / Herrn / Herrn Johann Ulrichen / die Huldigung einnehmen / am 4. Julii 1631« (Valvasor, *Die Ehre*, X, str. 360).

³⁴ Valvasor, *Die Ehre*, X, str. 360.

³⁵ O tem: Nared, *Dežela – knez – stanovi*, str. 53–54.

³⁶ ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 86 (fasc. 51), Revers ihrer fürst[ichen] gn[aden] von Eggenperg, alß landtsfürst[lichen] erbhuldigungs commissarii in Crain etc etc respectu der gelaisten erbpflcht, 1631, junij 4., Ljubljana.

³⁷ Cesar Ferdinand II. je s patentom z dne 1. avgusta 1628 protestantsko plemstvo notranjeavstrijskih dežel postavil pred izbiro: spreobrnjenje v katoliško veroizpoved ali izselitev iz njegovih dednih dežel (ARS, SI AS 1097, Cesarski patenti 1620–1700; št. 110 (1628, avgust 1., Dunaj)). Za transkripcijo in kritično objavo patenta s spremno študijo njegovih posledic glej: Kočevar, *Vojvodina Kranjska*, str. 133–151, 208–223.

³⁸ Košir, *Stanovska uprava*, str. 5, 69, 84.

³⁹ Dimitz, *Geschichte Krains*, III. Theil, str. 410. Dimitz opisuje tudi gledališko predstavo, ki so jo v čast španske infantinje uprizorili v ljubljanskem jezuitskem kolegiju. Glej: Dimitz, *Geschichte Krains*, III. Theil, str. 464.

⁴⁰ Pri Fabjančiču izvemo še, da je bil v prvi polovici leta 1631 ljubljanski župan Juri Vidič, sodnik pa Janez Cornian, verjetno sta se kot predstavnika deželne prestolnice udeležila dedne poklonitve (Fabjančič, *Ljubljanski sodniki*, 3. zvezek, str. 140–141).

⁴¹ Gre za poročili o štajerski dedni poklonitvi leta 1631, ki sta skupaj s poročili za mlajše kranjske dedne poklonitve shranjeni v fasciklu 51, prvo: »1631 Erbhuldigung in Steyer betreffend« je napisano na 32 straneh v vezanem zvezku brez paginacije, drugo z naslovom »Die fürangegangene erbhuldigung in Steyer so den 7. april 1631 betreffend« pa je napisano na 21 straneh v zvezku brez paginacije (ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 86 (fasc. 51)).

Patent cesarja Ferdinanda II. o imenovanju sina Ferdinanda III. za naslednika na Kranjskem in o dedni poklonitvi (ARS, SI AS 1097, Cesarski patenti 1620–1700, št. 113 (1631, marec 19., Dunaj)).

sta se strinjali obe vpleteni strani, tako deželno knežja kot stanovska. Videti je, kot bi bilo takšno poročilo z nekaj odstopanji večkrat prepisano in razposlano različnim posredno ali neposredno vpletenim naslovnikom.⁴²

Podobnih »uradnih« poročil o kranjskih dednih poklonitvah v letih 1597 in 1631 še nismo našli.⁴³ Morda bi kaj takega lahko našli v Štajerskem (kjer gradivo korespondence s stanovi ostalih notranjeavstrijskih dežel žal še ni urejeno) ali Koroškem deželnem arhivu, morda pa tudi v Hišnem, dvornem in državnem arhivu na Dunaju.⁴⁴ Po drugi strani je v fondu Deželnih stanov za Kranjsko mogoče najti podobna poročila za mlajše dedne poklonitve v Ljubljani. Tovrstni viri so na voljo za dedne poklonitve komisarju Ferdinanda IV. leta 1651,⁴⁵ Leopoldu I. leta 1660 in Karlu VI. leta 1728.⁴⁶

Dedna poklonitev Kranjske v notranjeavstrijskem kontekstu

Med notranjeavstrijskimi deželami se je Štajerska tradicionalno poklonila prva, dedna poklonitev v Gradcu pa je običajno zaznamovala tudi potek poklonitev v ostalih notranjeavstrijskih deželah. Dedni poklon Ferdinandu III. leta 1631 pri tem ni bil izjema. Komisar Janez Ulrik vojvoda Krumlovski in knez Eggenberg je po kraljevem poročnem slavu na Dunaju konec marca prispel v štajersko prestolnico, kjer je dedna poklonitev naposled potekala 7. aprila.⁴⁷

Potrditev štajerskega deželnega ročina je prišla na vrsto jeseni. Štajerski deželni zbor je 16. septembra 1631 na kneza Eggenberga naslovil prošnjo, da bi bili poleg običajne potrditve privilegijev v deželni ročin vključeni tudi najpomembnejši zakoni. Štajerski odborniki so naslednji dan pismo z isto prošnjo naslovili še na samega Ferdinanda III.⁴⁸ Do potrditve štajerskih deželnih ročinov je nato prišlo oktobra 1631, in sicer je bodoči deželni knez štajerske privilegije potrdil s posebnim libelom;⁴⁹ ta je vseboval tudi izvlečke najpomembnejših zakonov, ki so izšli po letu 1596. Štajerci so libel Ferdinanda III. objavili v tisku leta 1635.⁵⁰

⁴² Podobno poročilo najdemo tudi v Štajerskem deželnem arhivu v Gradcu: StLA, Meillerakten, I/e, 1631 (Nr. 8–12). Primarne vire za štajersko dedno poklonitev pa hranijo tudi v fondu: StLA, Laa. A. Antiq., Gruppe II., K. 1, H. 7, Huldigungsprozeß betreffend die Erbhuldigung Ferdinands III. im Herzogtum Steiermark am 7. April 1631, Graz 1651 August 29.

⁴³ Glej: Kočevár, Dedna poklonitev, str. 201–232.

⁴⁴ Dodatno težavo pomeni dejstvo, da se zbirka ceremonialnih protokolov (Zeremonialprotokolle) v Haus-, Hof-, und Staatsarchivu začne šele z letom 1652. Glej: ÖSTA, HHStA OMeA ZA-Prot. Zeremonialprotokolle, 1652–1918 (Serie). Za dedno poklonitev leta 1651 je ohranjen tudi popis prisotnih deželanov: Dimitz, *Geschichte Krains*, III. Theil, str. 420–427. Glej tudi: Kočevár, *Vojvodina Kranjska*, str. 243–250.

⁴⁶ Glej: ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 86 (fasc. 51).

⁴⁷ Rekonstrukcijo štajerske dedne poklonitve leta 1631 glej v: Kočevár, *Vojvodina Kranjska*, str. 399–405.

⁴⁸ Mell, *Grundriß der Verfassungs-*, str. 552.

⁴⁹ Gmoser, *Die steirischen*, str. 271.

⁵⁰ Mell, *Grundriß der Verfassungs-*, str. 552.

Sledila je dedna poklonitev na Koroškem. Edmund Aelschker je v *Geschichte Kärntens* iz leta 1885 zapisal, da je dedno poklonitev v imenu Ferdinanda III., ki je bil ta čas pri cesarski vojski, sprejel dolgoletni protežiranec Ferdinanda II. Janez Ulrik knez Eggenberg. Dedna poklonitev je potekala 2. maja 1631 na Gosposvetskem polju, ne da bi bila pred slovesnim dejanjem potrebna obširna pogajanja.⁵¹ Koroški stanovi so se na Gosposvetskem polju še zadnjič poklonili leta 1651, vendar sta bili zadnji poklonitvi v letih 1631 in 1651 opravljeni po komisarijih. Podobno kot o kranjski je tudi o koroški dedni poklonitvi leta 1631 v strokovni literaturi mogoče najti bore malo podatkov.⁵²

Kot tretja je prišla na vrsto dedna poklonitev Kranjske. Rekonstrukcijo začenjamo s patentom Ferdinanda II. za dedno poklonitev in poverilnico (*Gewaltbrief*) Ferdinanda III. za komisarja Eggenberga. Dokumenta sta bila izdana istega dne med poročnim slavljem, tj. 19. marca, na Dunaju.

Ferdinand II. se v patentu (*offnes Schreiben*) obrača na kranjske deželne stanove, ki jim iz svoje milostne očetovske volje, ljubezni in dobrohotnosti sporoča, da za primer svoje nenadne smrti imenuje svojega najstarejšega sina, ogrskega in češkega kralja Ferdinanda III., za naslednika. Cesarjevič je, tako Ferdinand II., tudi pravi in naravni dedič vojvodine Kranjske, zato naj mu stanovi spričo bližajočega se deželnega zbora podajo dedno poklonitev. Ker pa sta tako cesar kot cesarjevič, ki bi sicer rada osebno sprejela poklon dežele, zaradi neizogibnih razlogov zadržana, bo dedno poklonitev sprejel vojvoda Krumlovski in knez Eggenberg, ki ga cesar imenuje za svojega opolno-močenega komisarja ter mu izdaja kredenčno pismo, inštrukcijo in pooblastilo. Ferdinand II. stanovom naroča, naj dedno poklonitev podajo Eggenbergu, nato pa naj bodo tako njegovemu sinu kot njegovim naslednikom zvesti in pokorni.⁵³

Ferdinand III. pa razglša, da je, potem ko ga je bil njegov oče cesar Ferdinand II., ki je do stanov svoje vojvodine Kranjske milosten in blagohoten, določil za svojega naslednika in pravega naravnega dediča Kranjske, odločil, naj mu stanovi, zbrani na bližajočem se deželnem zboru, podajo dedno poklonitev za primer nenadne cesarjeve smrti, kar pa naj Vsemogočni še dolgo preprečuje. Nato se bodoči deželni knez stanovom opraviči: »*Mi pa smo trenutno zaradi neizogibnih razlogov zadržani in nam je preprečeno, da bi se osebno podali v [deželo] in to dedno poklonitev sami sprejeli, kot bi to sicer na vsak način milostno in radi storili.*«⁵⁴

dem durchleuchtigsten fürsten, herren Ferdinando dem dritten, zu Hungern, Behaimb, Dal=^[6]matien, Croatien, Slavonien etc könig; erzherzogen zu Österreich; herzogen zu Burgund, Steyr, Kärndten, Crain und Württemberg, graven zu Habsburg, Tyrol und Görz, als unserem für[stlichen] geliebten ^[7]eltesten sohn und künftigen succesorn und rechten natürlichen erben selbiges unsers herzogthumbs Crain, von euch mit gelegenheit des izet vorstehenden landtags die erbhuldigung auf den fahl, da ^[8]wir nach dem gnedigen willen und wolgefallen des Allmechtigen mit tottabginnen, erstattet und gelaistet werden solle. Und dan nicht allain wir, sondern zugleich auch hochermelten unsers sohns L.dr ^[9]als welche zu aufnembung solcher erbhuldigung sich in selbst aigner persohn, wie sie sonst gern gethan heten, für dißmahl zu euch zuverfügen unvermeidlicher ursachen halber verbindert und abgehalten ^[10]werden, den hochgebornen unsern obaimb, fürsten und lieben getrewen Juhann Ulrichehen herzogen zu Cromaw und fürsten zu Eggenberg, graven zu Adlsperg, Pettarw, Ernhausen und Straß; obristen ^[11]erbmarschalcken in Ossterreich under ob der Ennß; obr[isten] erbcamerern in Steyr und obr[isten] erb-schenken in Crain und der Wündischen march; rittern des guldnen fluß, unsern gebaimben rath, vol=^[12]mächtigen statthalter unseren i[nner] ö[sterreichischen] fürstenthumb und landen und camrrer zu unserm und irer L.dr volmächtigen commissarien und [ge]walttragen gnedigst verordnet auch derenthaltben mit ordenlichen ^[13]credenzschreiben, instruction und volmacht abgefertiget, haben wir euch dessen zugleich durch daß unser offnes schreiben mit gnaden erinnern wollen, und wieweil wie uns zu euch kaines ^[14]andern, als ermeltes unsers und unsers sohns L.dr kaiser und könig[lichen] volmächtigen commissarii und gwaltragers handlungen, gehorsamb und unwaigerlicher statthueung verweisen und versehen ^[15]so vermahren wir doch, und bevelchen euch biemit, gnedig und ernstlich, das ir nicht allain gedachten unsers sohns des königs L.dr dißfalls verordneten volmächtigen commissarii und gwalt=^[16]trager anbevolchnen verrichtungen in allen gebürlichen dingen von unsern: und irer L.dr wegen beyfahl gebet und euch gehorsamblich beguembet, sondern auch hochernenten unsern künftigen ^[17]successorn und euren erbherrn und landtsfürsten getrew, gehorsamb und gewertig seyet, ir L.dr und derselben erben und nachkommen, künftigen herzogen in Crain, fromren fürder=^[18]et, nachtail und schaden aber wendet und euch auch sonst gegen irer L.dr alls das gehorsamben getrauen landtsäßen und underthannen gezinet und vol anstehet, erweiseit und er=^[19]zaigt, auch eure undergebne in alweeg darzue wiseit. An dem volziehet ir unsern gnedigsten ganz gefelligen willen und mainung, und geraicht solches alles euch selbst zu mercklichen ^[20]ruben und allen guetten und wir vorbleiben euch mit kaiser: und landtsfürstlichen gnaden volgewogen. Geben in unserer statt Wien den neunzehenden marty im sechzeh=^[21]hundert und ain und dreyßigsten, unserer reiche des römischen im zwelfften, des hungerischen im dreyzehenden und des behaimbischen in den vierzehenden jabrn« (ARS, SI AS 1097, Cesarski patent 1620–1700, št. 113 (1631, marec 19., Dunaj)). Okrajšava »L.dr.« je še nerazrešena.

⁵⁴ Prosti prevod po: »Wir aber der zeit uns in aigner person hinein zu verfügen und solche erbhuldigung, wie wir sonst in allweg

⁵¹ Aelscher, *Geschichte Kärntens*, str. 859.

⁵² Grafenauer omeni, da so se Korošci zadnjič poklonili na Gosposvetskem polju leta 1651, medtem ko poklonitve leta 1631 ne omenja (Grafenauer, *Ustoličevanje*, str. 316). Claudia Fräss-Ehrfeld omeni, da sta poklonitvi v letih 1631 in 1651 potekali po komisarijih in da se je leta 1660 ob poklonitvi Leopoldu I. koroška poklonitev prilagodila običajem sosednjih dežel in se preselila v deželno prestolnico (Fräss-Ehrfeld, *Geschichte Kärntens*, str. 582).

⁵³ Patent cesarja Ferdinanda II., s katerim svojega sina določa za naslednika in stanovom naroča dedno poklonitev. Transkripcija: »*Wir Ferdinand der ander von Gottes gnaden erwelter römischer kaiser zu aller ^[2]zeiten mehrer des reichs in Germanien; zu Hungern, Behaimb, Dalmatien, Croatien und Slavonien etc. könig; erzherzog zu Österreich; herzog zu Burgundi, Steyr, Kärndten, Crain und Württemberg etc; ^[3]grave zu Tyrol und Görz etc. Embitten denen erwürdigen, hochgebornen, unseren obaimb und fürsten, auch ersamben geistlichen, hoch und wolgebornen, edlen, unsern lieben andachtigen und ge=^[4]trewen n[amen] und n[amen] denen ständten von praelaten, herrn ritterstandt, auch stöten, märkten und gerichtens unsers herzogthumbs Crain, unser kaiser und landtsfürstliche gnad und alles guets. ^[5]Und seitemahlen wir uns auß sonderbaren gnedigsten vätterlichen willen, lieb und wolmeinung entschlossen, das*

Zato Ferdinand III. v deželo pošilja visokoro-
dnega gospoda in svojega ujca (*unßern ohaimb*), kot
ga naslavlja, Janeza Ulrika vojvodo Krumlovškega in
kneza Eggenberga kot namestnika notranjeavstrij-
skih dežel, ki mu zaupa in daje pooblastilo, da »v na-
šem imenu in namesto nas« sprejme dedno poklonitev
kranjskih stanov, ki jo je odredil cesar. Ogrski in češki
kralj še zapiše, da vojvodo Krumlovškega in kneza
Eggenberga pooblašča, da pri dedni poklonitvi ravna
v skladu z izročilom hvalevredne Avstrijske hiše, in
da bo tudi on sam ravnal v skladu s tem, kar se bo
opolnomočenec pri dedni poklonitvi dogovoril s sta-
novi in jim obljubil.⁵⁵

gnedigist gern gethan betten, selbstn aufzunemen unumbgän-
glicher ursachen willen verhindert und abgehalten werden« (ARS,
SI AS 1063, št. 2260 (1631 marec 19., Dunaj)).

- ⁵⁵ Pooblastilo Ferdinanda III. za komisarja Janeza Ulrika kne-
za Eggenberga. Transkripcija: »^[1]Wir Ferdinand der dritt von
Gottes genaden zu Hungarn, Böhaimb, Dalmatien, Croatien,
Sclavo=^[2]nien etc. könig, erzherzog zu Österreich, herzog zu
Burgund, Steyer, Kärndten, Crain und Württemberg, Graue zu
Habsburg, Tyrol und Görz etc. Bekennen und thun ^[3]khundt
maniglich. Nachdeme sich der alldurchleuchtigist großmächt-
gist fürst herr Ferdinand der ander von Gottes gnaden erwelter
römischer kayser zu allen zeiten ^[4]mehrer des reichs auch zu Ger-
manien, Hungern, Böhaimb, Dalmatien, Croatien, Slavonien
etc. könig; erzherzog zu Österreich, herzog zu Burgund, Steyer,
Kärndten, Crain und Wirt=^[5]enberg etc. grave zu Habsburg,
Tyrol und Görz, unser gnädigster geliebster herr und vater aus
sonderbaren zu uns und einer ersamen landtschaft in Crain tra-
genden gnedigisten vät=^[6]erlichen willen lieb und wolmeinung
entschlossen, das uns als irer may[estät] eltesten sohn und könig-
ligen sucesorn und rechten natürlichen erben des fürstenthumbs
Crain von ^[7]der gesambten ersamen landtschaft alda mit ge-
legenheit des ietzt vorstehenden landtags die erbhuldigung auf den
fahl irer may[estät] tödtlichen abgangen (den doch der Allmächtig
nobl ^[8]lang gnädiglich verbiethen wolle) erstattet und gelaistet
werden solle. Wir aber der zeit uns in aigner person hinein zu-
verfüegen und solche erbhuldigung, wie wir sonst in allweg ^[9]
gnedigist gern gethan betten selbstn auf zunemen unumbgän-
glicher ursachen willen verhindert und abgehalten werden. Als
haben wir an unser statt dem hochgebornen fürsten unß=^[10]ern
ohaimb und lieben getreuen Johan Ulrichen herzogen zu Cro-
maw und fürsten zu Eggenberg herrn zu Pettaw, Ernhausen und
Straß; obersten erbmarschalchen in Österreich under ^[11]und ob der
Enß; obersten erbcammrer in Steyr und obersten erbschenken in
Crain und der Windischen mark, rittern des guldernen flusß; irer
kay[serlichen] may[estät] gehaimen rath ^[12]vollmachtigen stat-
halter dero i[n]ner] ö[österreichischen] fürstenthumben und landen
und camerern aus sonderbaren zu irer L[an]d[er] fürstlichen und
bey irer kay[serlichen] may[estät] wegen derselben erkannten ^[13]
statlichen vernunft und treue in allweg hochangestehenen person
tragenden gnädigsten vertragen vollkomne macht und gewalt
geben thun das auch hiemit wissentlich undt in ^[14]craft des un-
sers offnen briefs und geben irer L^d denen solch vollkomne macht
und gewalt das sie die gedachte von irer kay[serlichen] may[estät]
gnedigist verordnete erbhuldigung in unsern ^[15]namen und
an unser statt von besagter gemainen ersamen landtschaft in
Crain aufnehmen und darbey alles dan ienige was wir dene von
alters hero gebaltne und bey unsern ^[16]lößlichen hauß Österreich
herkomen, gebrauch noch bey solcher erbhuldigung thun wolten
möchten und solten thun, handlen auch zusagen und verrich-
ten solle und möge, wie ^[17]wir dan allein die ienige, was ir L^d
[hierauf] bey dißer erbhuldigung in unseren namen und an unser
statt fürnemen gegen einer genaden in ersamen landtschaft alda
in Crain ^[18]erklären iro zusagen und versprechen auch sonst
thuen handlen und verrichten werden alldings genemb halten
und guethaissen auch in allweg observieren und halten wollen ^[19]

Datum Eggenbergovega prihoda s Koroške na
Kranjsko ni znan, prav tako ni znano, koliko časa
je tu ostal. Kranjski deželni zbor je zasedanje začel
30. maja 1631.⁵⁶ Na prvem zasedanju se je zbra-
lo 28 deželanov,⁵⁷ ki jim je bilo prebrano poročilo
(*Relation*).⁵⁸ Naslednji dan so deželani razpravljali
o novcih, saj so iz dežele odtekali dobri novci, va-
njo pa občutno pritekali slabi bakreni novci.⁵⁹ Iz de-
želnozborskega protokola ne izvemo, da bi bil knez
Eggenberg prisoten na tej seji.

Dedna poklonitev je prišla na vrsto v naslednjih
dneh, in sicer je morala potekati med ponedeljkom,
2. junija, in sredo, 4. junija 1631. Beležka v *Kroniki
mesta Krško* za to leto, objavljena leta 1860 v *Mit-
theilungen des historischen Vereins für Krain*, navaja,
da naj bi poklonitev potekala 2. junija. *Krška kronika*
nam tako razkriva naslednje podrobnosti: tamkajšnji
magistrat je 26. maja 1631 k dedni poklonitvi v Ljub-
ljano poslal mestnega pisarja Janeza Rožiča (*Ro-
schitsch*), ki se, kot kažejo prezenčne liste s 30. maja in
7. junija, deželnega zbora ni udeležil.⁶⁰ Dedna poklo-
nitev naj bi potekala na ljubljanskem gradu 2. junija.
Gospod Janez Ulrik vojvoda Eggenberg knez Krum-
lovški (obrnjen vrstni red!)⁶¹ je namesto presvetlega
gospoda Ferdinanda III. deželanom na Kranjskem

gnädiglich und ungefehrlich. Mit urkund des Briefs beugelt mit
unserm an[hän]genden königlichen insigl, der geben ist zue Wien
den neünzehenden monats martii im sech=^[20] [zadnjo vrstico
besedila prekriva plika]« (ARS, SI AS 1063, št. 2260 (1631
marec 19., Dunaj)). Okrajšava »L^d« je še nerazrešena, po vsej
verjetnosti gre za isto stvar kot v patentu Ferdinanda II.

- ⁵⁶ Za rekonstrukcijo kranjskega deželnega zbora leta 1631 glej:
Kočevar, *Vojvodina Kranjska*, str. 466–544.

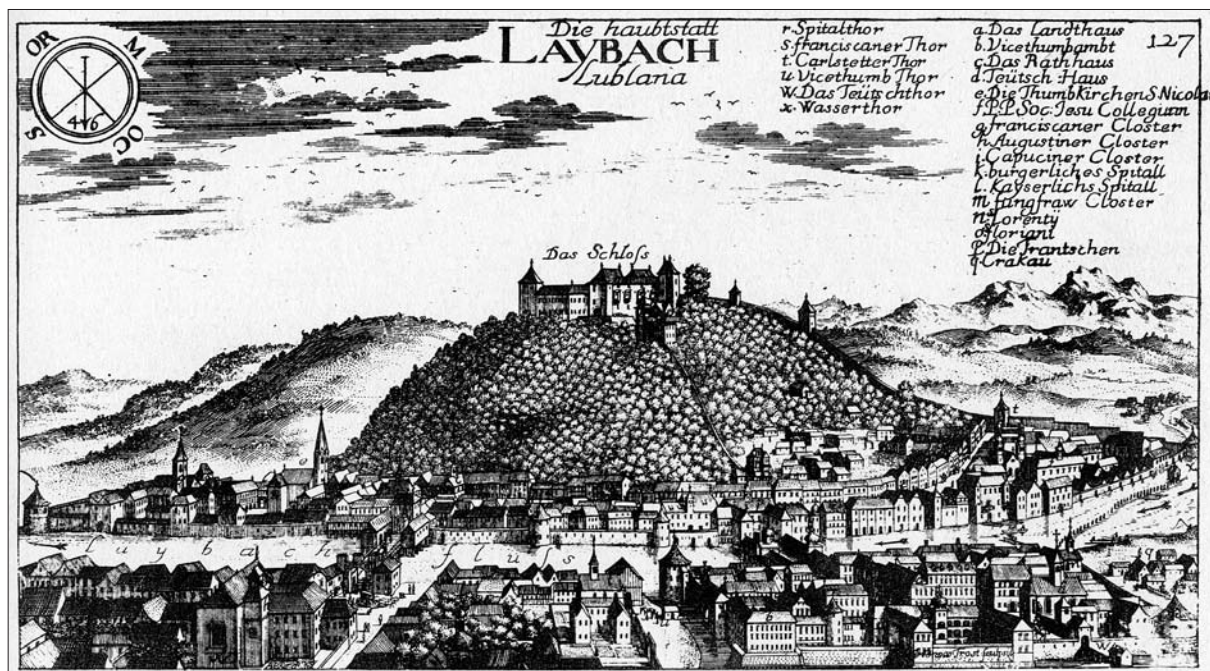
- ⁵⁷ Na prvi seji deželnega zbora 30. maja 1631 so bili prisotni:
»herr landtmarschalckh graf von Auersperg, ihr Fürst[liche]
gnaden herr Reinaldus bischof zu Laybach, herr Johannes abbt
zu Sithich, herr Paul prior zu Freydnitz, herr Thumbsprobstm,
herr Reinprecht Händl Freyherr T[deutsches] O[rden]s Rither,
herr Thumbdechant, herr Valerius Freyherr von Moschkonn,
herr Georg Gusschitsch, herr graf Johann Ferdinandt, herr
Georg Balthasar Khazianner, herr Hanß Carl Sauer Freyherr,
herr Barthlme Valuasor, herr Bernärdin freyherr von Mosch-
khon, herr Andree Gussitsch, herr Hanß Adam von Wernegkh,
herr Abaz Jssenhauer, herr Hanß Wilhelmb von Neubauf, herr
Adam Gottfrid von Wernchkh, herr Franz Christoph Schuab,
herr Hanß Adam von Gallenberg, herr Ernreich von Hochen-
warth, herr Christoph von Edling, herr Wolff Hainrich von
Edling, herr Wernegkh, herr Leonhardt Fabianitsch, herr Nicolaß
Tadiolauitsch, herr Andree Crönn« (ARS, SI AS 2, 1. reg., šk.
889, Landtags Protocol N° 15 (1622–1633), pag. 532r–532v).

- ⁵⁸ Povzeto po izvirniku: »Ist die relation abgehört und dern delibe-
ration auf morgen angestellt worden« (ARS, SI AS 2, 1. reg., šk.
889, Landtags Protocol N° 15 (1622–1633), fol. 532r).

- ⁵⁹ ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 889, Landtags Protocol N° 15
(1622–1633), pag. 533r–534r.

- ⁶⁰ 30. maja prezenčna lista sploh ne omenja udeležbe predstavi-
nikov mest na deželnem zboru (ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 889,
Landtags Protocol N° 15 (1622–1633), pag. 532r–532v). 7.
junija se v deželnozborskem protokolu dopoldne in popoldne
omenjajo le predstavniki Ljubljane, Kranja, Radovljice, Vi-
šnje Gore, Novega mesta in Loža (ARS, SI AS 2, 1. reg., šk.
889, Landtags Protocol N° 15 (1622–1633), pag. 538v, 542v).

- ⁶¹ V viru sta naziva zamešana, Janez Ulrik je bil namreč vojvoda
Krumlovški in knez Eggenberg.

Valvasorjeva veduta Ljubljane iz druge polovice 17. stoletja.

prisegel, da bo bodoči deželni knez stanove milostno pustil pri njihovih starih navadah (*Herkhomben*), da bo ravnal v skladu z njihovimi svoboščinami in privilegiji ter jih varoval in ščitil. Nato so deželani skupaj s predstavniki mest in trgov podali prisego. Po obljubi z rokosegom (*Handtglibung*),⁶³ kar lahko razumemo tako, da se je knez Eggenberg rokoval s prisotnimi deželani, je sledil obed, kjer so gostje sedeli pri dvanajstih mizah. Nato so zapeli *Te Deum laudamus* in izstreljenih je bilo več topovskih strelav.⁶⁴

⁶² Valvasorjeva veduta prikazuje Ljubljano konec sedemdesetih let 17. stoletja. Podoba kranjske prestolnice se od leta 1597, ko je sem prispel nadvojvoda Ferdinand (III.), in leta 1631, ko je poklonitev po komisarju sprejel kralj Ferdinand III., do druge polovice 17. stoletja ni bistveno spremenila. V osemdesetih letih, ki so pretekla od poklonitve leta 1597, je mesto sicer pridobilo nekaj novosti, kot so nova jezuitska cerkev in kolegij, kapucinski samostan in dozidava škofijskega dvorca, vendar so korenite arhitekturne spremembe Ljubljano doletele šele v času barokizacije na prelomu 17. in 18. stoletja (Valvasor, *Topographia*, št. 127).

⁶³ Hudelja, *Nemško-slovenski*, str. 148.

⁶⁴ Povzeto po izvirniku: »1631. Jar den 26. May ist hanß Poschitsch [pravilno Roschitsch] Stattschreiber von Einem Er. Mag. diser Statt Gurckfeldt zu dises Landts Erbhuldigung von danen nach Laybach abgesandt welche hulldigung den 2. Juny laufenden Jars im Gschloß zu Laybach fürgegangen also Ihr Fürst. Gn. Herr Johann Ulrich herzog zu Ekkenberg und Fürst zu Cromau anstatt des durchlauchtigsten Großmechtigsten herrn herrn Ferdinand des dritten Erzherzog zu Österreich und Crain diser E. Er. Landschaft in crain geschworen Sy löbl. Landtschafft bey allen ihren alten herkhomben berhuebiglich (?) zu lassen Sy auch vermög ihrer wollhergebrachten Freyhaiten und Privilegien Thunlich handthaben Schützen und Schirmen will so dan wolgedachte landschafft sambt denen von Stätten und Markbten ihr Jurament prästirt und die handtglibung ist darauff durch hoch wolgedacht ihr fürst. gn. auff 12 Taffeln die Malzeit gegeben worden hier-

Notico o dedni poklonitvi iz *Kronike mesta Krško* je leta 1899 v *Izvestjih muzejskega društva za Kranjsko* povzel Anton Koblar.⁶⁵ Za nas je pomemben podatek, da se v obeh člankih, ki povzemata poročilo iz *Krške kronike*, kot datum poklonitve navaja 2. junij 1631, vendar temu podatku iz *Krške kronike* ne moremo nekritično verjeti, saj je bila kronika verjetno pisana po spominu in z nekoliko časovne distance, poleg tega je avtor beležke zagrešil manjšo napako pri navajanju titulature cesarskega in kraljevega komisarja. Kljub temu je poročilo iz *Krške kronike* trenutno edini znani vir, ki predstavi pravni akt poklonitve, kraj dogodka in skromne podatke o slavu, ki je sledilo.

Naslednji dan, v torek, 3. junija, je komisar knez Eggenberg izdal dekret o prevzemu dolgov dvornega in vojnega sveta. Dekret nam trenutno še ni znan, iz deželnozborskega protokola pa izvemo, da je nastal v Ljubljani in bil datiran z 3. junijem,⁶⁶ povzete

über hat man das Tedeum laudamus gesungen und etlich stuckh geschütz zur freude loß gehen lassen.« [Dimitz], *Annalen*, str. 84.

⁶⁵ Koblar, Iz kronike krškega mesta, str. 19–24. Koblarjev povzetek se glasi: »26. maja 1631 je poslalo Krško k deželnemu dednemu poklonstvu v Ljubljano kot zastopnika mestnega pisarja Ivana Rožiča. Poklonstvo se je zvršilo na ljubljanskem gradu dne 2. junija. Nadvojvoda Ferdinand III. je po zastopniku Ivanu Ulriku vojvodi Eggenbergu, knezu v Kromavi, potrdil vse stare svoboščine, nato so stanovi ter zastopniki mest in trgov prisegli. Potem je bil obed pri 12. mizah in na koncu so med pokaanjem topov zapeli "Te Deum"« (Koblar, Iz kronike krškega mesta, str. 22).

⁶⁶ Povzeto po izvirniku: »Ist das von ihr fürst[lichen] gnaden herrn Johann Ulrichen hörzogen zu Cromaw und fürsten zu Eggenberg. Laybach den driten juny 1631 jahrs datiertes decret« (ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 889, Landtags Protocol No 15 (1622–1633), fol. 534r).

dekreta pa je na voljo v Hitzing-Markovičevi beležnici.⁶⁷ Pri tem velja izpostaviti, da si je stanovski tajnik Burkhard Hitzinger pl. Hitzinger tudi zabeležil, da je Eggenberg svoj dekret izdal, ko se je zadrževal na ljubljanskem gradu (*»auf den landtsbaubtmanische Gschloß befunden«*); ker vemo, da je leta 1631 tam potekala dedna poklonitev, bi to morda lahko kazalo, da je dedna poklonitev potekala prav 3. junija.⁶⁸ Ta sklep je vendarle manj verjeten, saj dekret ni bil povezan s poklonitvijo, Eggenberg pa bi grad lahko obiskal večkrat. Deželni zbor je dokument obravnaval 5. junija.⁶⁹ Več o dogajanju v torek, 3. junija, ne vemo.

V sredo, 4. junija, je knez Eggenberg izdal atestat, s katerim je javno naznanil, da sta cesar Ferdinand II. in kralj Ferdinand III. s posebnim pismom dala sklicati kranjski deželni zbor in naročila, naj ob tej priložnosti dežela prizna cesarjevega najstarejšega sina za naravnega in pravega naslednika ter naj mu za primer cesarjeve smrti poda dedno poklonitev. Ker pa ne cesarsko veličanstvo ne kraljevo visočanstvo iz tehtnih razlogov nista mogla priti v deželo osebno, je bil za prejem dedne poklonitve s kredenčnim pismom pooblaščen knez Eggenberg. Poročilo navaja, da so stanovi pred običajno prisego zahtevali, da se jim potrdi svoboščine in privilegije, ki so jih dobili od cesarjev, kraljev in vojvod na Kranjskem, in ker bodoči vladar v deželo ni mogel priti osebno, se komisar Eggenberg ni hotel zoperstavljati taki prisegi in je (*»na današnji dan«*) 4. junija 1631 z dvignjenima prstoma prisegel. Knez je torej deželnim stanovom Kranjske s priključenimi gospodstvi v imenu ogrskega in češkega kralja Ferdinanda III. kot prihodnjega gospoda in deželnega kneza na Kranjskem prisegel, da bo kraljevo visočanstvo stanove ter vse njihove dediče in naslednike pustilo uživati vse njihove pravice, svoboščine in dobre navade ter da se jih bo držalo. Te privilegije bo kralj do naslednjega sklica deželnega zbora milostno potrdil in obnovil s posebnim pismom. Potrdilo nato povzema besedili obeh priseg.

Prvi je prisegel Eggenberg (besedili priseg v prepisu priseg in Eggenbergovem poročilu se nekoliko, a ne bistveno, razlikujeta): *»Na to, kar nam je bilo sedaj javno prebrano, prisegamo po našem omenjenem pooblastilu, v imenu in v duši visoko omenjenega kraljevega visočanstva, častitljivim stanovom omenjene vojvodine Kranjske ter njenih priključenih gospodstev Metlike, Istre in Krasa, vse [privilegije] čvrsto, trdno in neprelomljivo*

*držati, zvesto in brez škode. Kot naj njegovemu visoko omenjenemu kraljevemu visočanstvu Bog pomaga in vsi ljubi svetniki.«*⁷⁰

Na to so stanovi odgovorili z juramentom: *»Mi, vsi stanovi vojvodine Kranjske ter priključenih gospodstev Metlike, Istre in Krasa obljublamo in prisegamo, da bomo presvetlemu, presilnemu knezu in gospodu, gospodu Ferdinandu tretjemu tega imena, kronanemu kralju Ogrske in Češke, avstrijskemu nadvojvodi in vojvodi Kranjske itd. kot našemu milostljivemu gospodu, prave-mu, naravnemu dednemu deželnemu knezu in bodočemu vladajočemu gospodu na Kranjskem, zvesti in pokorni ter da bomo njegovo kraljevo dostojanstvo podpirali ter od njega odvrčali slabost in škodo, kot je po izročilu prav že od starih časov. Zvesto in brez škode, tako nam Bog pomagaj in vsi ljubi svetniki.«*⁷¹

Zatem je Eggenberg deželnim stanovom obljubil, da bo kralj Ferdinand III. do naslednjega sklica deželnega zbora izdal posebno, z lastnim podpisom in pečatom sankcionirano pismo, s katerim bo potrdil prisego, ki jo je v njegovem in cesarjevem imenu podal komisar, ter stanovom zagotovil uživanje svoboščin in izročila. Dalje je komisar kranjskim deželanom ponovno zagotovil, da bodo do prihodnjega deželnega zbora dobili posebno, s podpisom in pečatom kralja [Ferdinanda III.] overjeno potrditev vseh svoboščin, ki so jih dobili od rimskih cesarjev, kraljev in kranjskih vojvod, še zlasti od cesarskega veličanstva [Ferdinanda II.], ki še vedno srečno vlada. Svoje obljube je Eggenberg potrdil s pismom, ki je bilo dano v Ljubljani 4. junija 1631.⁷²

⁷⁰ Prosti prevod po: *»Auf dises waß unß anjezo öffentlich vorgelesen ist, schwören wir auf angedeuten unseren habenten gewaldt, in namen und in die seelen der höchsternenten königlichen wüerden, einer ersamben landtschaft berüertes hertzogthumbs zu Crain und dessen incorporierten herrschaften, Möttling, Isterreich und Carst alles stätt, vöst und unzerbrochen zu halten, theulich und ohne gevärde. Als wahr höchsternerter irer königlichen wüerden Gott helf und alle liebe heiligen«* (ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 86 (fasc. 51), Revers ihrer fürst[lichen] gn[aden] von Eggenperg, alß landtsfürst[lichen] erbhuldigungs commissarii in Crain etc etc respectu der gelaisten erbpflcht, 1631, junij 4., Ljubljana).

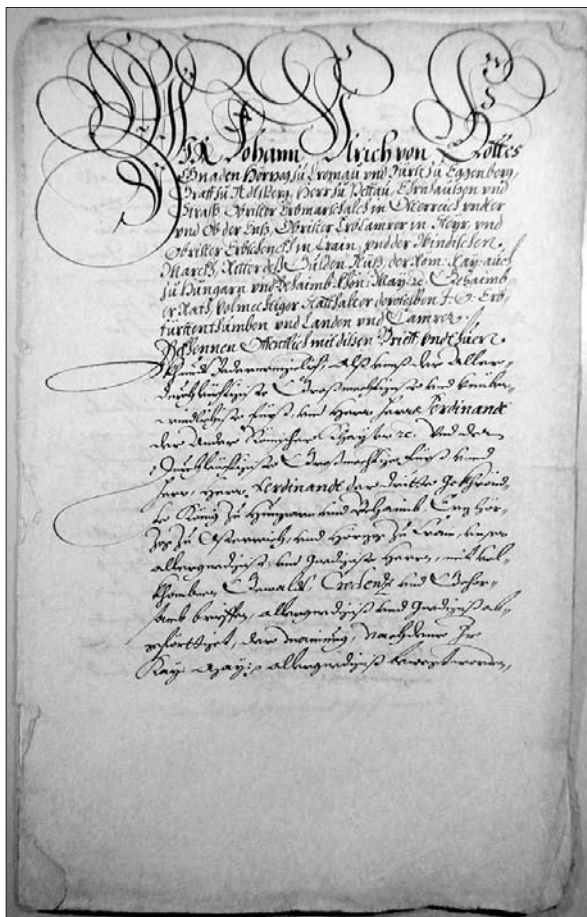
⁷¹ Prosti prevod po: *»Wür gemaine landtschaft deß hertzogthumbs Crain und incorporate herrschaften Möttling, Isterreich und Carst geloben und schwören, den durchleuchtigsten großmechtigen fürsten und herrn herrn Ferdinanden den dritten diß namens, gekröndten kbönig zu Hungarn und Behaimb, erzhörzogen zu Osterreich und hörzogen zu Crain etc alß unsern gnedigisten herrn, rechten na=[4r]türlichen erblantsfürsten und kunftigen regierenden herrn zu Crain, irer königlichen wüerden fromben zu fürderen und deroselben nachtl und schaden zuwenden, auch gethrew und gehorsamb zu sein, alß daß von alter mit recht herkomen ist. Bethreulich und ungefährlich alß wahr unß Gott helf und alle liebe heiligen«* (ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 86 (fasc. 51), Revers ihrer fürst[lichen] gn[aden] von Eggenperg, alß landtsfürst[lichen] erbhuldigungs commissarii in Crain etc etc respectu der gelaisten erbpflcht, 1631, junij 4., Ljubljana).

⁷² ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 86 (fasc. 51), Revers ihrer fürst[lichen] gn[aden] von Eggenperg, alß landtsfürst[lichen] erbhuldigungs commissarii in Crain etc etc respectu der gelaisten erbpflcht, 1631, junij 4., Ljubljana. Tak postopek v notranjeavstrijskih deželah ni bil novost, saj so dedne poklonitve po komisarijih potekale že prej. Prim. Gmoser, Die steirischen, str. 269.

⁶⁷ ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 933, Hitzing, Markowitsch: Aemter, Anstalten, Gebräuchen. Anordnungen der Stände, Übernehmung der 800.000 gulden hofschulden, fol. 194r–196r.

⁶⁸ Povzeto po izvirniku: *»Den 3 junii 1631 jahrs haben ihr fürst[liche] gn[aden] herr herr Johann Ulrich hertzog v[on] Cromau und fürst von Eggenberg, khay[serlicher] vollmächtiger statthalter, da sy sich in Crainland und auf den landtsbaubtmanische gschloß befunden und auf gehalten, durb decret dise ubernem-bung zuegemuetet«* (ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 933, Hitzing-Markowitsch: Vormerkbuch, fol. 194r).

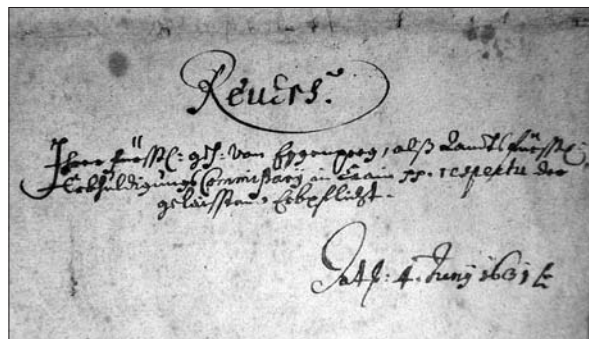
⁶⁹ ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 889, Landtags Protocol N° 15 (1622–1633), pag. 534r.

Eggenbergovo potrdilo o dedni poklonitvi ter obljuba ratifikacije prisege in potrditve privilegijev (ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 86 (fasc. 51). Revers ihrer fürstl[ichen] gn[aden] von Eggenperg, alß landtsfürst[lichen] erbhuldigungs commissarii in Crain etc etc respectu der gelaisten erbpfflicht, 1631, junij 4., Ljubljana).

Navezujoč se na datum dedne poklonitve, največ pozornosti vzbudi stavek: »... haben wir uns in craft unsers vorgedachten volmechtigen gewaldts, solch aydts, nit wündern wollen, sondern denselben **an heut dato**, mit aufgerekhten füllern hernachvolgender mainung gethan und geschworen.«⁷³ Ker je dokument datiran s 4. junijem, lahko to razumemo le, kot da je dedna poklonitev potekala prav na ta dan, torej v sredo, 4. junija. To sklepanje odpira še eno možnost, namreč da je Valvasor svoj opis osnoval na tem viru, potem pa je prišlo do napake pri tisku in se je 4. junij spremenil v 4. julij.⁷⁴

Da je poklonitev potekala 4. junija, v Letopisih vojvodine Kranjske navaja tudi Ludvik Schönleben (Starejši), ki je za obravnavano leto zapisal: »Leta

Hrbtna stran Eggenbergovega potrdila. (ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 86 (fasc. 51). Revers ihrer fürstl[ichen] gn[aden] von Eggenperg, alß landtsfürst[lichen] erbhuldigungs commissarii in Crain etc etc respectu der gelaisten erbpfflicht, 1631, junij 4., Ljubljana).

1631. [po] Kristusu je gospod Rinaldo Scharlich kot novi škof prispel v Ljubljano. 5. februarja tega leta je nadvojvoda Leopold iz Innsbrucka s kraljevo življenjsko sopotnico in nevesto iz Spanije prispel v Ljubljano in 9. tega [meseca] od tod odpotoval na Dunaj. Bil je tak mrz, da je vino, ki so ga prenašali po ulicah, zamrznilo. 4. junija tega 31. leta so bvale vredni deželni stanovni na Kranjskem podali dedno poklonitev njihovi knežji milosti Eggenbergu v imenu kraljevega veličanstva Ferdinanda III.«⁷⁵

Kranjski deželni zbor je naslednji dan, v četrtek, 5. junija, nadaljeval zasedanje in razpravljal o Eggenbergovem dekretu glede prevzema dolgov dvornega in vojnega sveta.⁷⁶ Zbor je zasedal še v soboto, 7. junija; tega zasedanja se je dopoldne udeležilo 30, popoldne pa 23 deželanov. Deželnozborski protokol o poklonitvi ne spregovori, prav tako ne navaja, da bi se komisar Eggenberg osebno udeležil zasedanja.⁷⁷ V Perizhofferjevih regestih deželnozborskih obravnav se dedna poklonitev sploh ne omenja, kar je nenavadno, saj se ostale poklonitve, četudi opravljene po komisarijih, praviloma omenjajo.⁷⁸ Sodeč po Periz-

⁷⁵ Prosti prevod po: »Anno 1631. Christi Ist herr Reinald Scarlichio als neuer bischoff zu Laybach eingezogen. Dieses jars den 5 februarj ist erzherzog Leopold von Insprug mit der koniglichen gespans vnd braut aus Hispanien auf Laybach ankommen vnd den 9 dito von hier nach Wien abgeraist, ist ein [...] solche kelte gewest das der wein so man über die gassen getragen überfrorn. Den 4 junj dis 31. jars haben die löbl. Landstend in Crain irer fürstl. Gnaden von Eckenberg in namben der khönigl. Mayestat Ferdinandi des 3. die erbhuldigung gethan« (ZAL, LJU 346, Rokopisni elaborati 26, Schönleben – Dolničarjeva kronika, fol. 262–263).

⁷⁶ ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 889, Landtags Protocol N° 15 (1622–1633), pag. 534r–537r.

⁷⁷ ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 889, Landtags Protocol N° 15 (1622–1633), pag. 537r–543v.

⁷⁸ O poteku z viri slabo pokritega kranjskega deželnega zbora za leto 1631 nekaj izvemo iz Perizhofferjevih regestov deželnozborskih obravnav: »Landtagshandlung vom 1631ten jar. extra und ordinari. Der hauptpunct bestehet in abermäliger übernehm[ung] und versorgung der crobat[ischen] und mährgränzen ambt was dene anfenge wormundter auch Petrinia begrüffen.

⁷³ ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 86 (fasc. 51), Revers ihrer fürstl[ichen] gn[aden] von Eggenperg, alß landtsfürst[lichen] erbhuldigungs commissarii in Crain etc etc respectu der gelaisten erbpfflicht, 1631, junij 4., Ljubljana, fol. 2r.

⁷⁴ Valvasor, *Die Ehre*, X, str. 360.

hofferjevi *Carnioliae pragmaticae*, kjer se dedna poklonitev prav tako ne omenja, se je kranjski deželni zbor po opravljeni poklonitvi in prevzemu dolgov dvornega in vojnega sveta junija in julija ukvarjal predvsem s precedenčnimi spori v vrstah prelatov, in sicer je bil očitno jedro spora položaj pičanskega škofa Gašperja Bobka⁷⁹ (*Caspar Wabesch*).⁸⁰

Tudi jezuitski letopis leta 1631 kaže več zanimanja za obisk kraljeve neveste kot za dedno poklonitev, a kljub temu izda, da je Eggenberg med bivanjem v Ljubljani obiskal tudi kolegij Družbe Jezusove. Ni sicer izključeno, da Eggenberg kranjske prestolnice tega leta ni obiskal večkrat, je pa pogostitev, ki je je bil deležen pri jezuitih, verjetno povezana z dedno poklonitvijo. *Historia annua* poroča: »Ko je prišla apostolska kraljica Marija kot zaročenka Ferdinanda III. iz Španije, potujoč tod mimo, je iz prijaznosti obiskala kolegij in se udeležila predstav v spremstvu presvetlega Leopolda, ženinca strica, ki jo je spremljal vse od prihoda v Trst do Dunaja. V kolegiju smo med letom tudi druge odlične goste častno sprejeli s pozdravi in skromno pogostitvijo; eden od njih je bil knez Eggenberg.«⁸¹

Poleg datuma poklonitve ostaja odprto vprašanje tudi število njenih udeležencev. Deželnozborski protokol navaja precej nizke številke udeležencev v dneh neposredno pred in po poklonitvi. Tako vemo, da je bilo 30. maja na seji 28 deželanov, v soboto, 7. junija, pa 30 dopoldne in 23 popoldne.⁸² Vendar primer krškega mestnega pisarja, ki je svoje mesto zastopal na dedni poklonitvi, ni pa se udeležil deželnega zbora, kaže na možnost, da se je več deželanov zbralo le za poklonitev in nato izpustilo deželnozborsko zasedanje, čeprav vira, ki bi to neposredno potrjeval, še ne poznamo. Tak sklep lahko utemeljujemo še s primerjavo z dedno poklonitvijo Ferdinandu IV. leta 1651, ki je prav tako potekala po komisarijih in se je je v Ljubljani udeležilo 110 deželanov.⁸³ Potemtakem je malo verjetno, da bi na poklonitvi leta 1631 sodelovalo le kakih 30 kranjskih deželanov.

Na podlagi trenutno znanih virov je to vse, kar lahko povemo o dedni poklonitvi Kranjske kralju in prihodnjemu cesarju Ferdinandu III. Cesarški in kraljevi komisar Eggenberg se je iz Ljubljane napotil še na Goriško, ki se je med notranjeavstrijskimi deželami poklonila kot zadnja. Po zaslugi zgodovinarja Carla Morellija di Schönfelda je poklonitev Ferdinandu III., ki je v Gorici potekala 18. junija 1631, za razliko od kranjske in koroške v literaturi bolje zastopana.⁸⁴ Goriški zgodovinar ob koncu svojega opisa doda, da goriškim stanovom po podani poklonitvi ni nič bolj ležalo na srcu kot to, da novega deželnega kneza spodbudijo, da pisno ratificira, kar jim je zagotovil po komisarju Eggenbergu, ki ga je poslal njegov oče cesar Ferdinand II. Po ponovljenih prošnjah so na koncu dobili ukaz, s katerim je Ferdinand III. 13. maja 1649 potrdil privilegije in običaje grofije, kar je sprožilo veliko veselje goriških stanov.⁸⁵

Ali je Ferdinand III. potrdil kranjske deželne privilegije ali ne?

Glede vprašanja (ne)potrditve kranjskih deželnih privilegijev s strani Ferdinanda III. obstajata dve domnevi. Po prvi, ki je uveljavljena v slovenskem zgodovinoписju, Ferdinand III. kranjskega deželnega ročina ni potrdil, saj ta ni ohranjen, oziroma še ni znano, da bi bil ohranjen.⁸⁶ Domnevi v prid govori dejstvo, da se poklonitev in potrditev privilegijev s strani Ferdinanda III. ne omenjata ne v potrditvi kranjskih privilegijev Leopolda I. iz leta 1660⁸⁷ ne v objavi kranjskih deželnih ročinov iz leta 1687.⁸⁸

Po drugi strani lahko, sklicujoč se na Eggenbergov atestat in druge privilegijske listine, ki jih je Ferdinand III. potrdil kranjskim mestom, trgom in kosezom, domnevamo, da je morda potrdil tudi stanovske privilegijske listine, a se niso ohranile. Tej domnevi v prid govorita še dve dejstvi, namreč da je Ferdinand III. držal obljubo, ki jo je Eggenberg dal Štajercem, in njihove privilegije s posebnim libelom potrdil oktobra 1631,⁸⁹ ter Perzhofferjeva opazka, da v začetku 18. stoletja ni bilo mogoče najti ne potrditve Ferdinanda II. ne Ferdinanda III.,⁹⁰ kar kaže na

*Das extra ordinariwerckh aber beruchet in übernehm[ung] und abzahlung zuemuetender 800.000 [gulden] hof- und kriegsschulden, und dennen vorgeschlagenen erzeugungs mittlen. Dabey ist auch die instruction der gesandtschaft nach Venedig, wegen tractierung des saltz appalts, die übrige schriften in diser materi, sein in dem vordern casten, undt der aigenen rubrica zufunden. Wegen der 800.000 [gulden] hof- und kriegsschulden aber, fündt man mehr hiehero dienliche extract und andere notturf, in dem zum fenster gewandter casten an der rechten handt, auch undt der aigenen rubrica. Im übrigen ist dise landtagshandlung sehr manglhaft. N[ota] b[ene]: a[nno]: 1630ten ist khein landtag ausgeschreiben worden» (ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 837, Perzhoffer: *Regesten der Landtagsabhandlungen*, 1631).*

⁷⁹ Gašper Bobek je škofoval med letoma 1631 in 1635. Glej: The Hierarchy of the Catholic Church. <http://www.catholic-hierarchy.org/diocese/dp508.html> (24. 6. 2016).

⁸⁰ Glej: ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 937, Perzhoffer: *Carnioliae Pragmatica*, Pars I., Prot. 15, § 44, 45, 46, 47, 48.

⁸¹ *Historia annua*, str. 112.

⁸² ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 889, Landtags Protocol N° 15 (1622–1633), fol. 532r–532v, 538v, 542v.

⁸³ Dimitz, *Geschichte Krains*, III. Theil, str. 422.

⁸⁴ Kredencična pisma za goriško poklonitev so datirana z 29. marcem 1631 (Morelli, *Istoria della Contea*, Volume secondo, str. 56–57).

⁸⁵ Morelli, *Istoria della Contea*, Volume secondo, str. 57.

⁸⁶ Že Vladimir Levec je leta 1898 zapisal: »Die Erbhuldigungen von 1631 und 1651 giengen vorüber, ohne dass man eine neue Ausfertigung der Landesfreiheiten erlangt hätte. Ferdinand IV. hatte zwar eine solche versprochen, war aber vor der Ausführung seines Vorhabens gestorben« (Levec, *Die krainischen Landhandfesten*, str. 282).

⁸⁷ ARS, SI AS 1063, št. 2528 (1660, september 13., Ljubljana). O tem tudi: Nared, *Kranjski deželni privilegiji*, str. 61.

⁸⁸ ARS, SI AS 1073, št. 51 (I–7r), Landts=Handtvesst Deß Loblichen Herzogthumbs Crain [...]. Laybach, 1687.

⁸⁹ Gmoser, *Die steirischen*, str. 271. Ali je do potrditve deželnega ročina prišlo tudi na Koroškem, še ne vemo.

⁹⁰ Perzhoffer si je zabeležil: »Nota: worumben aber weder von

možnost, da bi se potrditev kranjskih deželnih privilegijev Ferdinanda III. lahko izgubila.⁹¹ Sredi 17. stoletja je namreč v uradu registrature, kot ugotavljata Matevž Košir in Andrej Nared, zavladal precejšen nered, registrator je spise kljub prepovedi celo posojal deželanom. Dodaten udarec za stanovsko gradivo je bil potres, ki je leta 1650 deželno hišo tako prizadel, da se je registrator izselil iz nje.⁹² Podatek, da si je Ferdinand III. vzel kar osemnajst let časa za potrditev privilegijev Goriške, ne podpira nobene od domnev.

Za dokončno sodbo o tem vprašanju bodo potrebne nadaljnje raziskave v arhivih v Gradcu in na Dunaju; ni pa izključeno, da se listina s potrditvijo Ferdinanda III. skriva v katerem od gosposčinskih fondov v Arhivu Republike Slovenije. Kot je pokazal primer dedne poklonitve leta 1597, je bil del spisovnega gradiva, povezanega z dednimi poklonitvami, shranjen pri družini Scheyer, ki ga je pred prihodom bodočega deželnega kneza posredovala stanovom.⁹³

Za primerjavo še omenimo, da so podobno kot ob dedni poklonitvi Ferdinandu III. tudi dvajset let pozneje ob poklonu njegovemu sinu Ferdinandu IV. 25. septembra 1651 kranjski stanovi dobili posebno izjavo komisarjevega tajnika, da bo cesar potrdil, kar je bilo obljubljeno.⁹⁴

Sklep

Kranjska dedna poklonitev leta 1631 je z viri slabo pokrita in ostaja zavita v tančico skrivnosti. Nemara se bo v prihodnosti našlo kako »uradno« poročilo o poklonitvi leta 1631 v Ljubljani, kot jih poznamo za Štajersko. To bi lahko bilo v Celovcu, Gradcu ali na Dunaju. Manjšo težavo pomeni dejstvo, da je arhivsko gradivo korespondence štajerskih stanov s kranjskimi kolegi še neurejeno. Odprta ostajajo tudi vprašanja točnega datuma dedne poklonitve, izročitve slovesno okrašenega vola s strani kosezov

iz Loga⁹⁵ in morebitne potrditve kranjskih deželnih ročinov. Glede na sedaj znane vire se zdi verjetnejši datum 4. junij, čeprav tudi 2. in 3. junija še ne moremo dokončno izključiti.

Kar zadeva slovesno okrašenega vola, ki ga je posestnik koseškega dvora v Logu pri Ljubljani morda izročil komisarjevi kuhinji, se poraja novo vprašanje. V skladu s fevdno dolžnostjo je namreč moral uživalec fevda koseškega dvora⁹⁶ vola v slovesnem sprevodu pripeljati v Ljubljano ob obiskih deželnega kneza oziroma ob dednih poklonitvah. Zato ni popolnoma jasno, ali je bil uživalec koseščine v Logu leta 1631 dolžan izročiti vola, saj je dedna poklonitev potekala po komisarju. Kar zadeva potrditev privilegijev, se vsaj za zdaj zdi verjetnejše, da je Ferdinand III. kranjske deželne ročine potrdil in da se je libel (ali listina) nato izgubil. Če ta domneva ne drži, je kralj snedel besedo, ki jo je stanovom v njegovem imenu dal Eggenberg, in kranjskega ročina res ni potrdil. Ne glede na to, katera od domnev je pravilna, je jasno, da se ne dedna poklonitev leta 1631 ne morebitna potrditev privilegijev Ferdinanda III. ne omenjata v objavi kranjskih privilegijev iz leta 1687.⁹⁷

Spomniti velja še na spremembo prisežnega obrazca, ki je pomembno odražala politično (ne)moč stanov. Leta 1564 so namreč tako deželni knez Karel II. kot stanovi prisegli, po stanovski volji, s protestantskim prisežnim vzorcem pri Bogu in svetem evangeliju. Sledil je poklon leta 1597, ko se je dežela poklonila Ferdinandu (III.)/II. Tedaj je deželni knez prisegel po katoliško pri Bogu in svetnikih, stanovi pa po protestantsko pri Bogu in evangeliju. Leta 1631 sta obe strani prisegli po katoliško, dvajset let kasneje, ob poklonitvi Ferdinandu IV., pa je prisežni obrazec dobil še bolj katoliški značaj, saj so tako komisar kot stanovi prisegli pri Bogu, sveti Materi božji in vseh svetnikih.⁹⁸

Leto 1631 sta zaznamovala še dva pomembna dogodka, in sicer obisk španske infantinje Marije Ane v Ljubljani ter prevzem 800.000 goldinarjev dvornih in vojnih dolgov. Priprave na obisk visoke gostje iz Španije in njen slavnostni sprejem v Ljubljani nazorno kažejo na odnose med stanovsko in deželnoknežjo

*Ferdinando 2do noch 3ten einige confirmationes deren privilegien vorfandt? Finde ich kein andere ursach, als das man an seithen diser löbl[ichen] la[ndschaft] mit sollicitirung diser expeditionen selbst in mora ware. Gestalten solches aus der 1634ten iahrigen landtags replica wohl abzunehmen ist, welchen mangl aber obgedachtes N° 26 zu genügen erstattet hat» (ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 874, Perizhoffer, *Repertorium*, Pars II, pag. 191v–192r).*

⁹¹ O potrjevanju privilegijev po smrti Ferdinanda II. spregovorijo tudi Heilov repertorij, čeprav privilegijskih listin v fondu Vicedomski urad za Kranjsko ni mogoče najti. Omemba v Heilovem repertoriju se verjetno nanaša na potrditve drugih privilegijev in ne deželnih, saj je Eggenberg obljubil, da bo do nje prišlo do naslednjega sklica deželnega zbora, torej še leta 1630 ali v začetku leta 1631 in ne šele po smrti Ferdinanda II. leta 1637.

⁹² Košir, *Urad deželne registrature*, str. 33–34; Nared, *Arhiv kranjskih*, str. 12.

⁹³ Povzeto po izvirniku: »Dankbrieff an die von Scheyr wegen denen communicierten iren für[stlichen] dur[chlaucht] erbhuldigungs actum betreffenden schriften« (ARS, SI AS 2, 1. reg., šk. 857, Registratur-protocol 10 (1594–1597), fol. 108v).

⁹⁴ Dimitz, *Geschichte Krains*, III. Theil, str. 422–423.

⁹⁵ Sergij Vilfan je opozoril na obstoj indicov, da bi lahko podobni obred ustoličevanja, kot je potekal na Gosposvetem polju na Koroškem, obstajal tudi na Kranjskem. Eden teh znakov je fevdna dolžnost, po kateri je oseba, ki je imela v fevdu koseški dvor v Logu pod Merjačkom, ob prihodu deželnega kneza na Kranjsko morala v vladarjevo kuhinjo oddati vola. Tega so po podatkih za leto 1728 v Ljubljano prignali okrašenega in v slovesnem sprevodu. Glej: Vilfan, *Koseščina v Logu*, str. 193; Vilfan, *Pravna zgodovina*, str. 63–64; Stih, *Ustoličevanje*, str. 327; Kočevár, *Vojvodina Kranjska*, str. 290–302.

⁹⁶ Glej: Smole, *Graščine*, str. 68.

⁹⁷ ARS, SI AS 1073, št. 51 (I–7r), Landts=Handtvesst Deß Lo-blichen Herzogthumbs Crain [...]. Laybach, 1687.

⁹⁸ Dimitz, *Geschichte Krains*, III. Theil, str. 423. Matevž Košir je podobno dinamiko opazil pri prisežnih obrazcih stanovskih uradnikov, glej: Košir, *Stanovska uprava*, str. 48–49.

sfero ter na ugled, ki so ga člani vladarske hiše imeli med stanovni. Življenjepisec Ferdinanda III., avstrijski zgodovinar Mark Hengerer, opozarja na vlogo, ki jo je katoliški habsburški dvor na Dunaju odigral pri spreobračanju protestantskega plemstva Avstrije pod Anišo in Ogrske v katoliško veroizpoved, potem ko je protireformacija Ferdinanda II. v dvajsetih in tridesetih letih 17. stoletja pometla s protestantizmom v ostalih dednih deželah. S favoriziranjem spreobrnencev v katolištvo je dvor namreč postal najelegantnejše sredstvo protireformacije in katoliške obnove med plemstvom.⁹⁹

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

ARS – Arhiv Republike Slovenije
SI AS 1, Vicedomski urad
SI AS 2, Deželni stanovi za Kranjsko, 1. reg.
SI AS 1063, Zbirka listin
SI AS 1073, Zbirka rokopisov
SI AS 1097, Zbirka normalij, Cesarski patentni 1620–1700

StLA – Steiermärkisches Landesarchiv
StLA, Laa. A. Antiq.
StLA, Meillerakten

ZAL – Zgodovinski arhiv Ljubljana
LJU 346, Rokopisni elaborati
LJU 488, Mesto Ljubljana

OBJAVLJENI VIRI

[Dimitz, August]: Annalen der landesfürstlichen Stadt Gurckfeld. Nach Aufzeichnungen ihrer Stadtrichter und Stradtschreiber. *Mittheilungen des historischen Vereins für Krain*, 15, 1860, str. 84–85.

Dimitz, August: Urkunden zur Geschichte der Reformation in Krain aus den Jahren 1540 bis 1634. *Mittheilungen des historischen Vereins für Krain*, 22, 1867, str. 43–124.

Hitzinger, Peter: Beiträge zur Geschichte der Reformation in Crain. *Mittheilungen des historischen Vereins für Krain*, 19, 1864, str. 1–7, 51–55.

⁹⁹ Hengerer zapiše: »Solange es protestantische Adelige in Österreich unter der Enns und Ungarn gab, setzte Ferdinand II. den Hof weiter als Instrument für die Rekatholisierung des Adels ein, indem er zum Katholizismus konvertierende Adelige begünstigte. Ferdinand III. erlernte die Pflege des loyalen Hofadels und adeliger Konvertiten so als eleganteste Methode der Durchsetzung der Gegenreformation und einer Form von Landeshoheit, die auf der am Hofvermittelten Kooperation von Fürst und Landständen basierte« (Hengerer, *Kaiser Ferdinand III.*, str. 77).

Klun, Vinko Fereri: *Diplomatarium Carnolicum*. Namens des historischen Vereins für Krain. Laibach: Historischer Verein für Krain, 1855.

Koblar, Anton: Iz kronike krškega mesta. *Izvestja muzejskega društva za Kranjsko*, IX, 1889, str. 19–24.

Levec, Vladimir: Die krainischen Landhandfesten: Ein Beitrag zur österreichischen Rechtsgeschichte. *Mittheilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung*, 1898, Band 19, str. 245–301.

Losert, Johann: *Akten und Korrespondenzen zur Geschichte der Gegenreformation in Innerösterreich unter Ferdinand II.* Teil 1.: Die Zeiten der Regentschaft und die Auflösung des Protestantischen Schul und Kirchen Ministeriums in Innerösterreich 1590–1600, Teil 2.: Von der Auflösung des Protestantischen Schul und Kirchenministeriums bis zum Tode Ferdinands II. 1600–1637. *Fontes rerum austriacarum*. Österreichische Geschichts-Quellen. *Diplomataria et Acta*; Band 60. Wien: In Kommission bei Alfred Hölder, 1906, 1907.

Radics, Peter von: Beiträge zur Reformations-Geschichte Krains's, aus Archivalien chronologisch zusammengestellt von P. v. Radics. *Mittheilungen des historischen Vereins für Krain* 16, 1861, str. 67–69, 73–75.

Societas Jesu Collegium Labacense: Historia annua Collegii Societatis Jesu Labacensis = Letopis Ljubljanskega kolegija Družbe Jezusove (1596–1691). Prevod: Marija Kiauta (ur. France Baraga). Ljubljana: Družina, 2003.

LITERATURA

Deželak Trojar, Monika: *Janez Ludvik Schönleben (1618–1681): Oris življenja in dela*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2017 (Apes academicae 1).

Die Kaiser: 1200 Jahre europäische Geschichte (ur. Gerhard Hartmann in Karl Schnith). Wiesbaden: Marix, cop. 2006.

Dimitz, August: *Geschichte Krains von der ältesten Zeit bis auf das Jahr 1813: Mit besonderer Rücksicht auf Kulturentwicklung*. III. Theil. Vom Regierungsantritte Erzherzog Karls in Innerösterreich bis auf Leopold I. (1564–1657). Laibach: Ignaz von Kleinmayr & Fedor Bamberg, 1875.

Fabjančič, Vladislav: *Zgodovina ljubljanskih sodnikov in županov 1269–1820*, 2. zvezek, Župani in sodniki 1504–1605 (ur. Barbara Žabota in Damjan Hančič); 3. zvezek, Župani in sodniki: 1605–1650 (ur. Barbara Žabota in Damjan Hančič). Ljubljana: Zgodovinski arhiv, 2003, 2005 (Gradivo in razprave 23, 28).

Fräss-Ehrfeld, Claudia: *Geschichte Kärntens*. Band 2, Die ständische Epoche. Klagenfurt: Verlag Johannes Heyn, 1994.

- Gmoser, Susanne: Die steirischen Erbhuldigungen. *Beiträge zur Rechtsgeschichte Österreichs*, 2, 2012, št. 2, str. 263–281.
- Grafenauer, Bogo: *Ustoličevanje koroških vojvod in država karantanskih Slovencev*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1952 (Dela Opera 7).
- Hengerer, Mark: *Kaiser Ferdinand III. (1608–1657): Eine Biographie*. Wien, Köln, Weimar: Böhlau, 2012 (Veröffentlichungen der Kommission für neuere Geschichte Österreichs, Band 107).
- Höbelt, Lothar: *Ferdinand III. (1608–1657). Friedenskaiser wider Willen*. Graz: Ares Verlag, 2008.
- Hudelja, Niko: *Nemško-slovenski zgodovinski glosar*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2010.
- Kočevar, Vanja: Dedna poklonitev vojvodine Kranjske nadvojvodu Ferdinandu leta 1597. *Kronika* 63, 2015, št. 2, str. 201–232.
- Kočevar, Vanja: *Vojvodina Kranjska v času Ferdinanda II. (1595–1637): Politična zgodovina osrednje slovenske dežele: doktorska disertacija*. Ljubljana: [V. Kočevar], 2016.
- Komič Marn, Renata: Kratka zgodovina rodbine Eggenberg s posebnim ozirom na slovenski prostor. *Kronika* 63, 2015, št. 1, str. 5–26.
- Košir, Matevž: *Stanovska uprava v obdobju vzpona protestantizma in zmage protireformacije in absolutizma (1560–1660) na Kranjskem*. Ljubljana: [M. Košir] doktorsko delo, 1999.
- Košir, Matevž: Urad deželne registrature in stanovski arhiv od nastanitve registratorja v 16. stoletju do upravnih reform v času Marije Terezije. *Arhivi*, XXIII, 2000, št. 2, str. 29–40.
- Mell, Anton: *Grundriß der Verfassungs- und Verwaltungsgeschichte des Landes Steiermark*. Graz, Wien, Leipzig: Leuschner & Lubensky, 1929.
- Mlinar, Janez: Zgodovinopisje kot izraz samozavedanja mestnih elit. Primer Ptuja, Celja in Ljubljane. *Mestne elite v srednjem in zgodnjem novem veku med Alpami, Jadranom in Panonsko nižino = Urban elites in the Middle Ages and the Early Modern Times between the Alps, the Adriatic and the Pannonian plain* (ur. Janez Mlinar in Bojan Balkovec). Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 2011 str. 439–456 (Zbirka ZČ 42).
- Morelli di Schönfeld, Carlo: *Istoria della Contea di Gorizia di Carlo Morelli di Schönfeld in quattro Volumi compresavi un Appendice di note illustrative*. Gorizia: Premiata tipografia Paternolli, 1855.
- Nared, Andrej: *Dežela – knez – stanovi: Oblikovanje kranjskih deželnih stanov in zborov do leta 1518*. Ljubljana: Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU, Arhiv Republike Slovenije, 2009 (The-saurus memoriae; Dissertationes 7).
- Nared, Andrej: Arhiv kranjskih deželnih stanov. *Arhivi*, XXIV, 2001, št. 2, str. 1–18.
- Nared, Andrej: Kranjski deželni privilegiji (ročini) 1338–1736. *Kranjski deželni privilegiji = Carniolan provincial privileges = Krainische Landesprivilegien: 1338–1736* (ur. Andrej Nared in Jure Volčjak). Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije, 2008, str. 35–68.
- Reppen, Konrad: Ferdinand III. (1637–1657). *Die Kaiser der Neuzeit 1519–1918: Heiliges Römisches Reich, Österreich, Deutschland* (ur. Anton Schindling in Walter Ziegler). München: Verlag C. H. Beck, 1990, str. 142–167.
- Smole, Majda: *Graščine na nekdanjem Kranjskem*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1982.
- Štih, Peter: Ustoličevanje koroških vojvod med zgodovino in predstavami. Problemi njegovega izročila, razvoja in poteka kot tudi njegovo razumevanje pri Slovencih. *Zgodovinski časopis* 66, 2012, št. 3–4, str. 306–343.
- Strohmeier, Arno: *Svoboda politike in moč vere: študije o politični kulturi deželnih stanov habsburške monarhije v času verskih vojn (ok. 1550–ok. 1650)*. Ljubljana: Založba / *cf., 2011.
- Tschaikner, Manfred: Eine winterliche Reise von Innsbruck über Kärnten nach triest und Wien (1630/31) – Die Beschreibung des brautzugs der Prinzessin Maria Anna von Spanien durch Jakob Hannibal II. von Hohenems. *Arhivi* 32, 2009, št. 2, str. 269–282.
- Valvasor, Janez Vajkard: *Topographia Ducatus Carnioliae modernae* (faksimilirana izdaja). Ljubljana: Cankarjeva založba, 1970.
- Valvasor, Johann Weichard von: *Die Ehre dess Hertzogthums Crain [...]*. Laybach: zu finden bey Wolfgang Moritz Endter, Buchhändlern in Nürnberg, 1689.
- Vilfan, Sergij: Koseščina v Logu in vprašanje kosezov v vzhodni okolici Ljubljane. *Hauptmannov zbornik* (ur. Pavle Blaznik). Razprave / Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Razred za zgodovinske in družbene vede = Dissertationes / Academia scientiarum et artium Slovenica, Classis I: Historia et sociologia; 5. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1966, str. 179–215.
- Vilfan, Sergij: *Pravna zgodovina Slovencev: Od nastanitve do zloma stare Jugoslavije*. Ljubljana: Slovenska matica, 1961.
- Vilfan, Sergij: Pravni značaj deželnih stanov v deželah s slovenskim prebivalstvom (Notranji Avstriji). *Zbornik znanstvenih razprav*, XLVIII, 1989, str. 207–219.
- Vilfan, Sergij: Struktura stanov, deželne finance in reformacija. *Zgodovinski časopis* 49, 1995, št. 2, str. 175–181.

SPLETNI VIRI

Fran. <http://www.fran.si/iskanje?View=1&Query=infantinja> (2. 6. 2016).

Fran. <http://www.fran.si/iskanje?View=1&Query=cesarjevi%C4%8D> (27. 6. 2016).

The Hierarchy of the Catholic Church. <http://www.catholic-hierarchy.org/diocese/dp508.html> (24. 6. 2016).

S U M M A R Y

Hereditary homage of the Duchy of Carniola to King Ferdinand III in 1631

In June 1631, the Duchy of Carniola paid hereditary homage to its future territorial prince Ferdinand III, King of Hungary and Bohemia. In the name of Emperor Ferdinand II, the predecessor and father of the ruler-to-be, hereditary homage of the Inner Austrian lands was received in the spring of that same year by his long-standing confidant, Hans Ulrich, Duke of Krumlov (Krumau) and Prince Eggenberg.

Despite its modest representation in historical sources, the hereditary homage to Ferdinand III introduced an important novelty in the development of relations between the territorial prince and the territorial estates. Or according to the Austrian historian Arno Strohmeyer, from the 1620s onwards, hereditary homage in the Habsburg hereditary territories ordinarily took place still during the life of the old sovereign to ensure a smooth transition of power onto his successor and spare him the difficult

negotiations with the estates, which typically exerted the strongest opposition to the imperial court's policies precisely during the period between the death of the old and the inauguration of the new sovereign.

There are two unresolved questions regarding the homage, i.e. the exact date on which the ceremony took place and whether Ferdinand III indeed confirmed the privileges of the Carniolan territorial estates. In view of the former, 4 June seem to be the most likely date, even though it cannot be determined with certainty. In view of the latter, there is an established agreement among Slovenian historiographers that Ferdinand III never confirmed the said privileges as there is no evidence to support it. However, given that on the hereditary homage under examination, the commissioner Duke Eggenberg presented the territorial estates with a special attestation signed by Ferdinand III, assuring them that their privileges would be confirmed, it is hypothetically possible that the confirmation did take place and that the document was later lost.

The imperial court's strengthened position vis-à-vis the territorial estates was also reflected in the selection of oath form, with both sides taking the Catholic oath before God and beloved saints while the oath of 1597 taken by the estates was still enacted in a Protestant way, before God and the Book of the Holy Evangelists. Thus, the hereditary homage of 1631 also symbolically signifies a definitive break with the so-called estate dualism and the introduction of the new political paradigm which the Slovenian legal historian Sergij Vilfan described as confessional or political absolutism.